

احكام و مسائل

قربانی

نویسنده: ابو شاکر مسلم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مشخصات رساله

نام رساله: احکام و مسائل قربانی

نویسنده: ابوشاکر مسلم

نوبت انتشار: اول دیجیتال سال ۱۳۹۸

چاپ و نشر این کتاب برای هر مسلمان آزاد است

لایحه کتاب از کتابخانه موصیخ داندلور شده است

فهرست مطالب	صفحه
تعریف قربانی:	۷.....
مشروعیت قربانی:	۷.....
حکم قربانی:	۸.....
شروط حیوان قربانی:	۱۱.....
حقوق حیوان در اسلام:	۱۱.....
قربانی برای چه کسی واجب است؟	۲۰.....
حکم قربانی در اسلام:	۲۱.....
فضیلت قربانی:	۲۴.....
چه حیوانی برای قربانی کردن و در چه سالی درست است؟	۲۴.....
حیواناتی که برای قربانی درست نیستند:	۲۶.....
وقت ذبح و سر بریدن قربانی:	۲۷.....
اهمیت قربانی در اسلام:	۲۸.....

- ۲۹..... آداب ذبح حیوانات.
- ۳۰..... زمان قربانی :
- ۳۲..... و اما آخرین وقت قربانی.
- ۳۲..... روزهای ذبح.
- ۳۴..... فروش پوست قربانی حائز نیست.
- ۳۴..... خوردن هفت چیز (عضو) حیوان حرام است:
- ۳۴..... سنت است که در عیدگاه ذبح شود:
- ۳۵..... این چنین گوسفند نباید قربانی شود.
- ۳۶..... حکم قربانی کردن برای مرده.
- ۳۷..... آیا کوتاه کردن مو و ناخن برای وکیل قربانی حرام است؟
- ۳۸..... برای یک خانواده چقدر قربانی کافی است و آیا یک هفتم شتر یا گاو در قربانی جایز....
- ۳۸..... حکم ذبح قربانی در بیرون از مکه.
- ۴۱..... حکم ذبح قربانی در جایی که قربانی کننده، آنجا نیست.

- ۴۱..... حکم قربانی ریش تراش.
- ۴۳..... کسیکه نماز نمیخواند قربانی آنرا نخور!
- ۴۳..... یک قربانی برای تمام خانواده کافیست:
- ۴۴..... حکم سیاه کردن چشم و شیرین کردن دهان حیوان قربانی.
- ایا شخص غیر حاجی که قصد قربانی کردن را دارد نیز باید ناخن و سر خود را اصلاح کند یا نه؟
- ۴۶.....
- ۴۷..... ناخن و سر خود را صرف قربانی کننده نتراشد.
- ۴۸..... آیا گوشت قربانی باید توزیع گردد؟
- ۴۹..... قربانی برای زنده ها است.
- ۵۰..... آنچه نباید شخص قربانی کننده انجام دهد:
- ۵۱..... مشارکت در قربانی جایز است:
- ۵۱..... آیا گاو میش برای قربانی صحیح است؟
- ۵۳..... قربانی کردن حیوان اخته شده:
- ۵۳..... احادیث ساختگی پیرامون قربانی.

- آیا می توان بجای قربانی کردن صدقه داد؟..... ۵۵
- حکم قربانی کردن گوسفند در هنگام بنای ساختمان جهت محافظت از آن ۵۵
- یک گوسفند برای یک خانواده کافیهست..... ۵۷
- آیا می توان یک هفتم گاو یا شتر را برای تمام اعضای خانواده قربانی کرد؟ ۶۰
- کسی که با پول خود برای والدینش حیوانی جهت قربانی بخرد، آیا آن قربانی برای خود او نیز ثواب دارد؟ ۶۱
- آیا قربانی بر کسی که بدهکار و قرض دار است واجب است؟ ۶۳
- کسی درکشوردیگری شخصی را وکیل قربانی کند، برطبق ساعت زمانی کدام کشور ۶۴
- آیا می توانم خودم و همسرم یک گوسفند را در حج ذبح کنیم یا حتما دو گوسفند باشد؟
و آیا می توان در کشورمان قربانی کنیم؟ ۶۷
- ایا میتوان حیوان قربانی را با شوک الکتریکی ذبح شوند؟..... ۶۹
- آیا کسیکه ختنه نشده باشد میتواند قربانی کند؟..... ۷۰
- آیا زن میتواند قربانی کند؟..... ۷۱
- قربانی وذبیحه های حرام وغیر شرعی..... ۷۲

تعریف قربانی:

قربانی در اصل عبادتی مالی است و فقهای مذهب حنفی در تعریف آن نوشته اند:

حیوانی که در روز عید سعید قربان و ایام تشریق به نیت عبادت، تقرب و نزدیکی به الله متعال تحت شرایط خاص ذبح می شود.

شیخ ابن عثیمین می گوید: قربانی عبارتست از ذبح حیوانی مخصوص، در زمانی مخصوص، به نیت نزدیکی و تقرب به الله عزوجل. یا آنچه که در روزهای قربانی یعنی روز عید و ایام تشریق (از دهم تا سیزدهم ذی الحجه) بمنظور نزدیکی به خداوند متعال ذبح میشود.

تا الله را به شکرانه ی آن که شما را هدایت کرده است؛ بزرگ بشمارید.

و سبب نامگذاری آن به (أضحیة) برای این است که در وقت ضحی یا چاشت قربانی میشود.

مشروعیت قربانی:

قربانی به اتفاق اهل علم فقهاء در سال دوم هجری بدلائل شرعی قرآن کریم واحادیث صحیح رسول الله صلی الله علیه وسلم وعملکرد صحابه کرام رضی الله عنهم ثابت و مشروع گردیده است.

الله متعال در مورد مشروعیت قربانی در قرآن کریم فرموده است: {فصل لربك وانحر} (الکوثر: ۲).

برای پروردگارت نماز بخوان و قربانی کن.

حکم قربانی:

قربانی: آنچه از چارپایان که در ایام عید قربان به سبب عید و برای تقرب به الله عزوجل ذبح میشود.

قربانی یکی از شعائر اسلام است که بر اساس کتاب الله (قرآن) و سنت (احادیث) رسول الله - صلی الله علیه وسلم - و اجماع مسلمانان مشروع شده است.

اما کتاب (قرآن):

الله متعال در قرآن مجید درباره قربانی می فرماید:

۱ - فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ [کوثر: ۲] (پس برای پروردگارت نماز گزار و قربانی کن).

۲ - قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱۶۲) لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ
أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ [انعام: ۱۶۲۲ - ۱۶۳۳] (بگو [ای پیامبر] که نمازم و قربانی ام

و زندگی ام و مرگم برای الله پروردگار جهانیان است (۱۶۲) که شریکی برای او نیست و بدان امر شده ام و من نخستین مسلمانم).

۳ - وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ [حج: ۳۴۴]. (و برای هر امتی مناسکی قرار دادیم تا نام الله را بر دام های زیان بستانهای که روزی آنها گردانیده یاد کنند).

و از سنت (احادیث رسول الله اصلی الله علیه و سلم):

۱ - در صحیح بخاری (۵۵۵۸) و مسلم (۱۹۶۶) از انس بن مالک - رضی الله عنه - روایت است که گفت :

رسول الله صلی الله علیه وسلم دو قوچ سفید رنگ را با دستان خود قربانی کرد و [در این حال] بسم الله و تکبیر گفت و پای خود را بر پهلوی آنها گذاشت.

۲ - از عبدالله بن عمر - رضی الله عنهما - روایت است که گفت: پیامبر - صلی الله علیه وسلم - ده سال در مدینه ماند که در این مدت ذبح مینمود به روایت احمد (۴۹۳۵۵) و ترمذی (۱۵۰۷). آلبانی در مشکااة المصابیح (۱۴۷۵) آن را حسن میداند.

۳ - و از عقبه بن عامر - رضی الله عنه - روایت است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - حیوانهای قربانی را میان اصحاب خود تقسیم کرد، پس گفتم ای رسول خدا، بزی کم

سن و سال نصیب من شده است، پس فرمود: آن را ذبح کن به روایت بخاری (۵۵۴۷۷).

۴- و از براء بن عازب . رضی الله عنه - از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت است که فرمود: هر که پس از نماز [عید] ذبح نمود پس قربانیش کامل شده و سنت مسلمانان را درست انجام داده است به روایت بخاری (۵۵۴۵۵).

رسول الله - صلی الله علیه وسلم - قربانی نموده و اصحابش نیز قربانی را انجام داده اند و بیان نموده که قربانی سنت مسلمانان یعنی روش آنان است. به همین سبب مسلمانان بر مشروعیت آن اجماع نموده اند، چنانکه بسیاری از اهل علم این اجماع را نقل کرده اند.

مشروعیت قربانی در احادیث صحیح رسول الله صلی الله علیه و سلم و سنت عملی ثابت است که آنحضرت صلی الله علیه وسلم قربانی نموده و به انجام این عبادت تشویق و ترغیب نموده و فرموده است: " من وجد سعة فلم یذبح فلا یقرن مصلانا " (کسیکه توانایی قربانی را داشته باشد و قربانی نکند به مصلا و عیدگاه مانزدیک نشود). و بعد از وفات رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرام قربانی می نمودند و همین سنت را تابعین و بعدا اتباع تابعین و مسلمانان تا امروز بجا می آورند و هیچ مسلمانی بر عدم مشروعیت قربانی سخنی بر زبان نیاورده است.

شروط حیوان قربانی:

حیوانی که برای قربانی انتخاب می شود باید شش شرط داشته باشد:

- حیوان قربانی باید حتما از بهیمة الأنعام باشد. (منظور از بهیمة الأنعام یا حیوانات زبان بسته نزد عرب، شتر و گاو و گوسفند [و بز] می باشد).
- اینکه حیوان به سن تعیین شده توسط شرع رسیده باشد.
- خالی از عیوبی باشد که مانع جواز میشود. این عیوب چهار مورد است:
- اینکه حیوان قربانی در ملکیت شخص باشد، یا آنکه از سوی شرع یا مالک آن اجازهی قربانی کردنش را داشته باشد.
- حق کس دیگر به حیوان قربانی تعلق نگیرد. بنابراین قربانی کردن حیوانی که در رهن است جایز نیست.
- اینکه قربانی را در وقت تعیین شدهی آن در شرع، انجام دهد.

حقوق حیوان در اسلام

الله تعالی می فرماید: «وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (۱۹۵)» [بقره: ۱۹۵] « و نیکی کنید که الله نیکوکاران را دوست دارد.» می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ» [نحل: ۹۰]: «الله تعالی به دادگری و نیکوکاری فرمان می دهد.»

مسلم و اصحاب سنن از پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ روایت می کنند که فرمود: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِيُحَدِّثَ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ وَلِيُرِخَ ذَبِيحَتَهُ» مسلم ۱۹۵۵

«الله تعالی احسان و برخورد نیک را در هر کاری مقرر داشته و به آن امر نموده است؛ هرگاه کسی را کشتید او را به خوبی بکشید، و هرگاه حیوانی را ذبح کردید به خوبی آن را ذبح کنید و باید کاردتان را تیز کنید تا حیوان راحت ذبح شود».

در مورد رسیدن به داد کسی که دچار مشکل گردیده است؛ در حدیث صحیح آمده که هر کس به داد چنین فردی برسد، پاداش بزرگی داده و گناهانش بخشوده می شوند.

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت است که پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَوَجَدَ بَيْتًا فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ التُّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلَ الَّذِي كَانَ بَلَغَ مِنِّي، فَنَزَلَ الْبَيْتَ فَمَلَأَ حُقَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِيَدِهِ حَتَّى رَفَى فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَعَفَرَ لَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَإِنَّ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ لِأَجْرًا؟ فَقَالَ: فِي كُلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ» بخاری ۲۲۴۴ و ۲۳۶۳، ۲۴۶۶، ۶۰۰۹

«مردی در راهی می رفت و به شدت تشنه شد. آنگاه چاه آبی را یافت، به داخل چاه رفت و آب نوشید؛ سپس بیرون آمد. ناگهان دید که سگی به علت تشنگی زبانش بیرون شده و خاکها را می خورد. آن مرد گفت: این سگ به حدی تشنه است که من تشنه

بودم. آنگاه داخل چاه رفت و موزه اش را از آب پر نمود و با دهانش آن را گرفت و از چاه بالا آمد و به سگ آب داد. آنگاه الله تعالی عمل او را پسندید و گناهانش را بخشید. گفتند: ای رسول الله! آیا در رسیدگی به حیوانات زبان بسته به ما پاداش می رسد؟ فرمود: کمک کردن به هر موجود زنده ای موجب پاداش است.»

از ابوهریره رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت است که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود: «بَيْنَمَا كَلْبٌ يُطِيفُ بِرَكِيَّةٍ قَدْ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ إِذْ رَأَتْهُ بَغِيٌّ مِنْ بَعَايَا بَنِي إِسْرَائِيلَ فَتَزَعَّتْ مُوقَهَا فَاسْقَتْ لَهُ بِهِ فَسَقَّتُهُ إِيَّاهُ فَعُفِّرَ لَهَا بِهِ». مسلم ۲۲۴۴

«در حالی که سگی اطراف چاهی دور می زد و نزدیک بود تشنگی او را از بین ببرد ناگهان یکی از زنان فاحشه بنی اسرائیل چشمش به آن سگ افتاد، و آن زن کفش خود را بیرون آورد و با آن برای سگ آب کشید و به آن آب داد. به خاطر این کار گناهانش بخشیده شدند.»

همان طور که اسلام به نیکوکاری تشویق نموده از ظلم و تعدی نهي کرده است؛ الله تعالی می فرماید: «وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ (۱۹۰)» [بقره: ۱۹۰]: «و تعدی و تجاوز نکنید که الله تعالی متجاوزان را دوست ندارد.»

الله تعالی می فرماید: «وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نَذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا» [فرقان ۱۹]: «و هر کسی از شما ستم کند عذاب بزرگی به او می چشانیم.»

در صحیح مسلم روایت است که ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ از کنار عده ای مردم گذشت که مرغی را نشانه گذاشته بودند و به سوی آن تیراندازی می کردند. وقتی ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ را دیدند پراکنده شدند. ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ گفت: «مَنْ فَعَلَ هَذَا؟ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ مَنْ فَعَلَ هَذَا» «چه کسی این کار را کرده است؟ رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ کسی که این کار را می کند لعنت کرده است». بخاری ۵۵۱۵ و مسلم ۱۹۵۸

از انس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت است که «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُصَبَّرَ الْبَهَائِمُ» بخاری ۵۵۱۳ و مسلم ۱۹۵۶

پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ از این که حیوانات زندانی شوند نهی کرده است.

در حدیثی دیگر از پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ روایت است که فرمود: «لَا تَتَّخِذُوا شَيْئًا فِيهِ الرُّوحُ عَرَضًا» مسلم ۱۹۵۸، ۱۹۵۷

«چیزی که روح دارد و زنده است ، نشانه قرار ندهید».

از ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت است که گفت: «إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ قَتْلِ أَرْبَعٍ مِنَ الدَّوَابِّ: النَّمْلَةَ وَالنَّحْلَةَ وَالْهُدْهُدُ وَالصُّرْدُ» ابوداود ۵۲۶۷

«پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ از کشتن چهار حیوان نهی کرده است: مورچه، زنبور عسل، هدهد و شیر گنجشک»

در صحیح مسلم روایت است که پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود: «عُدَّتْ امْرَأَةٌ فِي هِرَّةٍ حَبَسَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ فَدَخَلَتْ فِيهَا النَّارَ؛ لَا هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَ سَقَّتَهَا إِذْ حَبَسَتْهَا، وَلَا هِيَ تَرَكْتَهَا تَأْكُلُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ» بخاری ۳۴۸۲ و مسلم ۲۲۴۲

زنی به خاطر آن که گربه ای را زندانی کرد تا آن که مرد، عذاب داده شد و به دوزخ رفت. آن زن وقتی گربه را زندانی کرده بود نه به آن آب و غذا می داد و نه آن را می گذاشت که برود از حشرات زمین بخورد.

در سنن ابوداود از ابی وافدرضی اللّهُ عَنْهُ روایت است که گفت: پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود: «مَا قُطِعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِيَ حَيَّةٌ فَهِيَ مَيْتَةٌ» «هر آن چه از حیوان زنده قطع شود مردار است». ابوداود ۲۸۵۸

از ابن مسعودرضی اللّهُ عَنْهُ روایت است که گفت «كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَنْطَلَقَ لِحَاجَتِهِ، فَرَأَيْنَا حُمْرَةً مَعَهَا فَرْحَانٍ فَأَخَذْنَا فَرْحِيهَا، فَجَاءَتْ الْحُمْرَةُ فَجَعَلَتْ تُفْرِشُ، فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَنْ فَجَعَ هَذِهِ بِوَلَدِهَا؟ رُدُّوا وَلَدَهَا إِلَيْهَا. وَرَأَى قَرْيَةً تَمَلُّ قَدْ حَرَّقْنَاهَا فَقَالَ: مَنْ حَرَّقَ هَذِهِ؟ قُلْنَا نَحْنُ. قَالَ: إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي أَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ إِلَّا رَبُّ النَّارِ» ابوداود ۲۶۷۵

در سفری همراه پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بودیم. ایشان برای قضای حاجت رفت. گنجشکی را دیدیم که دو جوجه همراهش بودند. ما جوجه هایش را گرفتیم. گنجشک آمد و بال می زد و بی تاب می کرد. آنگاه پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ آمد و فرمود:

چه کسی این گنجشک را با گرفتن جوجه هایش ناراحت و دردمند کرده است؟ فرزندان او را به او برگردانید. لانه مورچه ای را دید که آتش زده بودیم. فرمود: چه کسی لانه مورچه ها را آتش زده است؟ گفتیم: ما. فرمود: شایسته نیست که با آتش جز پروردگار آتش کسی را عذاب دهد.

از ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت است که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود: «مَا مِنْ إِنْسَانٍ قَتَلَ عُصْفُورًا فَمَا فَوْقَهَا بِغَيْرِ حَقِّهَا إِلَّا سَأَلَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهَا. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا حَقُّهَا؟ قَالَ: يَذْبُجُهَا فَيَأْكُلُهَا، وَلَا يَقْطَعُ رَأْسَهَا يَرْمِي بِهَا» نسائی ۴۳۵۴، ۴۴۵۰

هر انسانی، گنجشکی یا چیزی بزرگتر از آن را به ناحق بکشد، خداوند او را از آن می پرسد. گفتند: ای رسول الله کشتن به حق آن چیست؟ فرمود: این که آن را ذبح کند و بخورد؛ نه این که سرش قطع کند و خودش را بیندازد

از ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا روایت است که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ از کنار الاغی گذشت که بر چهره اش داغ شده بود، فرمود: «لَعَنَ اللهُ الَّذِي وَسَمَهُ» مسلم

۲۱۱۷

لعن الله بر کسی باد که این را داغ کرده است.

در روایتی دیگر آمده که « نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنِ الضَّرْبِ فِي الْوَجْهِ وَعَنْ الوَسْمِ فِي الْوَجْهِ » «پیامبر از زدن به چهره و داغ کردن آن نهی کرده است»

مسلم ۲۱۱۶

و این نهی شامل انسان و حیوان می شود .

این نصوص و آن چه به مفهوم آن است نشانگر و بیانگر این هستند که شکنجه کردن حیوان به هر صورتی حرام و ناجایز است، حتی حیواناتی که در شریعت کشتن آن مجاز است؛ نباید شکنجه شوند. این نصوص اشاره به این دارند که اسلام به حیوان توجه نموده و منافع آن را در نظر گرفته و اذیت و آزار آن را منع کرده است. بنابراین مشوق هایی که اسلام در راستای توجه به حیوانات ذکر نموده و هشدارهایی که در خصوص اذیت و آزار آن داده باید همواره مد نظر قرار داده شوند، به خصوص چهارپایانی که در نامه تان به آن اشاره شده است؛ چون این چارپایان ارزش دارند و گوشت آنها خورده می شود و برای قربانی و غیره استفاده می شود، باید مورد توجه قرار گیرند. از طرف دیگر از آن جا که این چارپایان به هنگام حمل و نقل تعداد انبوهی از آن در معرض مشکلات و سختی هایی قرار دارند و مسافت های طولانی جا به جا می شوند. به سبب تعداد زیادشان حیوانات لاغر و ضعیف می میرند و گرسنگی و تشنگی می کشند و بیماری هریک به دیگری سرایت می کند .

از این رو باید مسئولین امر هرچه زودتر وضعیتی ترتیب دهند که حیوانات در آسایش باشند و آب و خوراک شان را تهیه نمایند. قضیه بار و جا به جایی و تھویه و معالجه شان را بررسی نموده و فراهم آورند. حیوانات ضعیف و لاغر را از حیوانات چاق و فربه و حیوانات مریض را از سالم جدا سازند. امروزه برای مؤسسات و شرکت ها و افرادی که به صادرات و واردات حیوانات مشغول هستند، این کارها آسان است و این وظیفه مالکان است که این کارها را انجام دهند .

آن چه مایه تأسف است و باید از آن دوری شود؛ روشهایی است که امروزه در بیشتر کشورهای خارجی در ذبح حیوانات از آن استفاده می شود. در این کشورها قبل از ذبح، حیوان در معرض انواع شکنجه قرار می گیرد. چنان که قبل ذبح سر آن را شوک الکتریکی می دهند تا بی حسّ شود. سپس قلاب هایی آن را در حالی که زنده است وارونه می کنند. بوسیله برق به کارخانه های ذبح و بسته بندی برده می شود. آنجا افرادی آن را ذبح می کنند. از جمله شکنجه کردن حیوان این است پره های مرغها و پرندگان را در حالی که زنده اند می کنند یا آن را در آب خیلی داغ فرو می برند. برای دور کردن پرهایش به آن در حالی که زنده است بخار می دهند. می گویند که این گونه ذبح آن راحت تر است .

این کارها به دستور شریعت اسلامی که باید با حیوانات به خوبی رفتار شود مخالف است. هر عملی که مخالف شریعت باشد تعدّی و ستم محسوب می شود و انجام دهنده

آن مورد بازخواست قرار می گیرد. چنان که در حدیث صحیح آمده: «إِنَّ اللَّهَ لَيَقْتَضُ لِلشَّاةِ الْجُلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقُرْنَاءِ» مسلم ۲۵۸۲

الله تعالی قصاص گوسفند بی شاخ را از گوسفند شاخدار می گیرد.

پس کسی که ظلم را می داند و از نتایج بد آن آگاه است و سپس به آن دست می زند چگونه خواهد بود؟

براساس نصوص شرعی و مقتضیات آن فقهای قانون گذاری اسلامی در خصوص حیوان به طور کلی ابوابی از قبیل واجب، مستحب و حرام یا مکروه مقرر داشته اند. آنچه مربوط به حیوانات حلال گوشت است، به تفصیل ذکر کرده اند. ما بخشی از آنچه فقها در مورد ذبح حیوان گفته اند را بیان می کنیم.

قربانی برای چه کسی واجب است؟

قربانی برای کسی که استطاعت مالی داشته باشد، در نظر برخی علماء واجب و برخی دیگر میگویند سنت مؤکده است، ولی قول راجح علماء آنست که برای شخص مستطیع واجب است، و اگر کسی پول آنرا ندارد لازم نیست که تکلف کند و آنرا با قرض کردن تهیه کند زیرا فقط برای آنهایی که میتوانند تاکید شده، پیامبر صلی الله علیه و سلم

فرمودند: "من كان له سعة و لم يضح فلا يقربن مصلانا" (صحيح - ابن ماجة ۲۵۳۲)،
یعنی: "هر کس توانایی (مال) دارد و قربانی نکند به مصلاى ما نزدیک نشود."

بنابراین اگر کسی فقیر باشد و استطاعت قربانی نداشته باشد لزومی نیست که قرض کند و قربانی را انجام دهد.

حکم قربانی در اسلام

در این مورد بین علما اختلاف نظر است،

اول: واجب است. و این رای امام اوزاعی و لیث و ابوحنیفه است. و همچنین یکی از دو روایت منسوب به امام احمد و مالک است که ابن تیمیه می گوید: این رای، ظاهر مذهب مالک است. (فقه السنة با تأیید ابن عثیمین). و شیخ الاسلام نیز این رای را صحیح می داند.

دلایل این قول، استناد به آیه ی: « فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ » کوثر ۲. یعنی: پس برای پروردگارت نماز گزار و قربانی کن.

و گفته اند که اصل در امر وجوب است و چون آیه امر به قربانی می کند پس واجب است.

و نیز به به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم : (من كان له سعة و لم يضح فلا يقربن مصلانا) (حسن : [صحیح ابن ماجه . ۲۵۳۲] . یعنی : «هر کس توانایی (مال) دارد و قربانی نکند به مصلاهی ما نزدیک نشود» .

و گفته اند : «وجه استدلال از این حدیث آن است که چون پیامبر صلی الله علیه وسلم توانمندی را که قربانی نکند، از نزدیک شدن به مصلی نهی کرده، این امر دلالت بر آن دارد که شخص، واجبی را ترک کرده که اگر بوسیله نماز هم به خدا تقرب بجوید، به خاطر ترک آن، نفعی برای او ندارد .

و نیز بدلیل : از مخفف بن سلیم روایت است : در عرفه نزد پیامبر صلی الله علیه وسلم ایستاده بودیم، فرمود : (یا أيها الناس إن علی کل أهل بیت فی کل عام أضحیة و عتیرة) «ای مردم بر هر خانواده‌ای در هر سال قربانی و عتیرة واجب است» آیا میدانید عتیرة چیست؟ عتیرة همان چیزی است که مردم به آن رجبیه گویند. (حسن : [صحیح ابن ماجه ۲۵۳۳]) رجبیه حیوانی بود که در ده روز اول رجب قربانی میکردند .

و نیز بدلیل : از جندب بن سفیان بجلی روایت است : روز عید قربان پیامبر صلی الله علیه وسلم را دیدم که فرمود : (من ذبح قبل أن یصلی فلیعد مکانها آخری، و من لم یذبح فلیذبح) (متفق علیه : بخاری (۱۰/۲۰/۵۵۶۲)، مسلم (۳/۱۵۵۱/۱۹۶۰) . یعنی : «هرکس قبل از نماز (عید)، قربانی کند باید (بعد از نماز) حیوان دیگر را به جای آن قربانی نماید، و هر کس قربانی نکرده، قربانی کند» .

ظاهر این حدیث بر وجوب قربانی دلالت میکند، بویژه اینکه به اعاده آن امر شده است» (السیل الجرار (۷۵، ۴/۷۴) با تصرف).

دوم: سنت موکده است. و این قول جمهور علما است از جمله علمای شافعیه و مذهب احمد و مالک است و البته اکثر آنها ترک آن (قربانی نکردن) بر کسیکه توانایی قربانی کردن را دارد مکروه دانسته اند. (جواهر الاکیل شرح مختصر الخلیل).

کسانی که بر این رای هستند برای ادعای خود به موارد فوق که قائلین به وجوب ارائه داده اند، پاسخ داده اند :

در مورد آیه ۲ کوثر گفته اند که نحر در آیه به معنای قربانی نیست بلکه منظور آنست که هنگام نماز دستان را بالای نحر بگیریم که این استدلال هر چند ضعیف است ولی احتمال استدلال قائلین به وجوب را منع می کند. (فقه السنه ابن عثیمین)

و نیز اگر به معنی قربانی باشد دلیل بر وجوب نیست بلکه بدین معناست که نحر فقط باید برای الله باشد .

و بعضی از احادیث فوق از جمله حدیث مخفف را تضعیف کرده اند. و بقیه را تاویل نموده بصورتیکه حالت وجوب را از آن برداشت نکرده اند. البته خود نیز دلایلی دارند که قربانی سنت موکده استو گفته اند که قربانی کردن سنت موکده‌های است که پیامبر صلی الله علیه و سلم روی انجام آن تاکید داشته و آن را ترک نکرده‌اند، برای کسیکه بر آن قدرت داشته

باشد ترک آن مکروه است. چون بخاری و مسلم بروایت انس آورده‌اند که پیامبر صلی الله علیه و سلم دو قوچ سیاه و سفید شاخدار را با دست خود سر برید و قربانی کرد و بسم الله و الله اکبر گفت .

مسلم بروایت ام سلمه آورده است که پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: "إذا رأيتم هلال ذی الحجة وأراد أحدكم أن يضحى فليمسك عن شعره وأظفاره [هرگاه هلال ماه ذی الحجه را مشاهده کردید و یکی از شما خواست قربانی کند پس از موی و ناخن گرفتن خودداری کند تا بعد از انجام قربانی]". اینکه فرمود هرکس خواست که قربانی کند دلیل بر آنست که قربانی سنت است نه واجب والا میگفت باید قربانی کنید و... از ابوبکر و عمر روایت شده است که آنان بجای خانواده خود قربانی نمیکردند و برایشان حیوان سرنمیریدند مبادا مردم گمان کنند که قربانی کردن واجب است. (مسلم ۱۹۷۷)

ابن حزم گفته: بطور صحیح از هیچ یک از اصحاب روایت نشده است که قربانی کردن واجب باشد و ابوحنیفه می گوید بر ثروتمندان و کسانی که قدرت آن را دارند و در سفر نیستند و دارائیشان بحد نصاب میرسد واجب است، چون پیامبر (صلی الله علیه و سلم) گفت: کسی که قدرت دارد و توان مالی دارد و قربانی نمیکند به مصلاهی عید مانزدیک نشود. احمد و ابن ماجه آن را روایت کرده و حاکم آن را صحیح دانسته و امامان ترجیح داده اند که موقوف است. (فقه السنه سید سابق)

راجع اینست که اگر حکم به وجوب قربانی ندهیم حداقل آن اینست که بر کسانیکه توانایی دارند که قربانی کنند واجب است. والله اعلم

فضیلت قربانی:

ترمذی از عایشه روایت کرده است که پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: " ما عمل آدمی من عمل يوم النحر أحب إلى الله من إهراق الدم إنها لتأتى يوم القيامة بقرونها وأشعارها وأظلالها، وإن الدم ليقع من الله بمكان قبل أن يقع على الأرض، فطيبوا بها نفسا [خداوند خون ریختن قربانی انسان را در روز عید قربان از هر عمل دیگرش دوست تر دارد خداوند در روز قیامت حیوان قربانی را برایش زنده میکند با شاخه هایش و موی هایش و سم هایش، ثوابش را به وی میدهد حتی برای شاخ و موی و سم نیز یادش میدهد - خون قربانی پیش از آنکه روی زمین نیخته شود در محضر خداوند منزلت و مقام پذیرش مییابد پس با طیب خاطر آن را انجام دهید و قلباً بدان شاد باشید]."

چه حیوانی برای قربانی کردن و در چه سالی درست است؟

قربانی تنها از سه حیوان شتر و گاو و گوسفند درست و جایز است و از غیر این سه حیوان کفایت نمیکند خداوند میفرماید: " لیذکروا اسم الله علی ما رزقهم من بهیمة الانعام حج

۳۴] «ما برای هر ملتی قربانی را مقدر کردیم تا به نام خدا چهارپایانی را ذبح کنند که خدا بدیشان عطا نموده است»].

گوسفندی که شش ماه و بزیکه یک سال و گاو و گوساله‌ای که دو سال و شتری که پنج سال داشته باشد، خواه مذکر یا مؤنث برای قربانی کفایت میکنند.

۱ - احمد و ترمذی از ابوهریره روایت کرده‌اند که گفت: از پیامبر صلی الله علیه و سلم شنیدم که میگفت: "نعمت الاضحیة الجذع من الضأن [چه نیکو قربانی است، گوسفندی که بنزد حنفيه شش ماه و بنزد شافعيه یک سال کامل داشته باشد]."

۲ - عقبه بن عامر گوید: گفتم یا رسول الله گوسفندی (جذعی) به من رسیده است گفت: آن را قربانی کن. بروایت بخاری و مسلم.

۳ - بروایت مسلم از جابر آمده است که پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: "لا تذبحوا إلامسنة، فإن تعسر علیکم فاذبحوا جذعة من الضأن [برای قربانی ذبح مکنید و سر مبرید مگر "مسنه" را و اگر پیدا کردن آن برایتان دشوار بود "جذعه" گوسفند را قربانی کنید]

"مسنه" یعنی بزرگ سال از شتر که پنج سال داشته باشد و از گاو گوساله که دو سال داشته باشد و از بز که یک سال و از گوسفند که بنا به اختلاف پیشوایان فقهی شش ماه تا یک سال داشته باشد. "مسنه" را "ثنيه" نیز میگویند.

حیواناتی که برای قربانی درست نیستند:

یکی از شرایط حیوان قربانی، خالی بودن آن از عیب است، پس قربانی کردن حیوانیکه دارای عیب ظاهری باشد، که موجب لاغر شدنش گردد، نه عیب کوچک، جایز نیست مانند عیوب زیر :

۱- حیوان بیماری که بیماریش آشکار باشد .

۲- حیوان کوری که کوریش آشکار باشد .

۳- حیوان لنگکه لنگی آن آشکار باشد .

۴- حیوانیکه از شدت لاغری مغزش آسیب دیده باشد و دیگر چاق نشود .

که پیامبر صلی الله علیه و سلم در حدیث زیر بھر چهار عیب آشکارا اشاره کرده است: " أربعة لا تجزئ فی الاضاحی: العوراء البین عورها والمریضة البین مرضها والعرجاء البین ظلعها والعجفاء التي لا تنقی [چهار حیوان برای قربانی کفایت نمیکنند: حیوانیکه کوریش و بیماریش و لنگیش و شدت لاغریش که مغزش آسیب دیده و چاق نمیشود آشکار باشد] ..

ترمذی آن را روایت کرده و گفته صحیح است .

۵- حیوانی که گوشش بریده شده یا شاخش شکسته باشد. و حیواناتیکه دارای عیوب زیر هستند همین حکم را دارند: حیوانیکه دندانهای بزرگ او افتاده باشد از ریشه و حیوانیکه پوسته شاخش شکسته و حیوانیکه چشمش نمیبیند و حیوانی که گیج باشد و دور خود بگردد و نچرد و حیوان کر که کری آن فراوان باشد. و حیوان گنگ و بیدم و آبستن و حیوانی بدون گوش آفریده شده یا نیمه گوشش رفته باشد یا نشیم نگاهش “دوالیه” اش رفته باشد. اشکالی ندارد ولی اصح اقوال شافعیه اینست که حیوان که دوالیه اش و پستانش و دمش بریده شده باشد چون یک قسمت خوردنی را از دست داده است کفایت نمیکند. امام شافعی گفته است درباره دندانها چیزی از پیامبر صلی الله علیه و سلم در خاطر نداریم که روایت شده باشد .

وقت ذبح و سر بریدن قربانی :

شرط قربانی آنست که بعد از طلوع خورشید روز عید قربان روزدهم ذی الحجه باشد و باندازه اینکه بتوان نماز عید را خواند از طلوع آفتاب گذشته باشد و بعد از گذشت این مقدار وقت از طلوع خورشید روز عید، در هر ساعت از ساعات سه روزه ایام عید یعنی ایام التشریق، چه در شب و چه در روز قربانی صحیح است و با پایان گرفتن این سه روز وقت قربانی تمام میشود .

براء بن عازب گوید که پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: اولین چیزیکه در روز عید بدان شروع میکنیم اینست که اول نماز بخوانیم سپس برگردیم و قربانی کنیم و هرکس چنین عمل کند سنت ما را دریافته است و هرکس پیش از این وقت ذبح کند او قربانی نکرده است بلکه حیوانی را برای خانواده خود سر بریده است و قربانی نکرده است. ابو برده گفت: پیامبر صلی الله علیه و سلم روز عید بر ایمان خطبه ایراد کرد و گفت: “هرکس چون ما نماز بخواند و به قبله ما روی آورد و چون ما قربانی کند و عبادتش برابر عبادت ما باشد حیوان قربانی را سر نبرد تا اینکه نماز عقد اقامه میشود“. و شیخین از پیامبر صلی الله علیه و سلم روایت کرده اند: که هرکس پیش از وقت نماز عید قربانی، کند او برای خانواده خود حیوان سر بریده است، و هرکس بعد از نماز عید، و خطبه های عید قربانی کند قربانی او کامل است و سنت مسلمین را بجای آورده است.

اهمیت قربانی در اسلام

قربانی کردن سنت موکدهای است که پیامبر صلی الله علیه و سلم روی انجام آن تاکید داشته و آن را ترک نکرده اند، برای کسیکه بر آن قدرت داشته باشد ترک آن مکروه است. چون بخاری و مسلم بروایت انس آورده اند که پیامبر صلی الله علیه و سلم دو قوچ سیاه و سفید شاخدار را با دست خود سر برید و قربانی کرد و بسم الله و الله اکبر گفت.

مسلم بروایت ام سلمه آورده است که پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: " إذا رأیتم هلال ذی الحجة وأراد أحدکم أن یضحی فلیمسک عن شعره وأظفاره [هرگاه هلال ماه ذی الحجه را مشاهده کردید و یکی از شما خواست قربانی کند پس از موی و ناخن گرفتن خودداری کند تا بعد از انجام قربانی] ". اینکه فرمود هرکس خواست که قربانی کند دلیل بر آنست که قربانی سنت است نه واجب والا میگفت باید قربانی کنید و... از ابوبکر و عمر روایت شده است که آنان بجای خانواده خود قربانی نمیکردند و برایشان حیوان سرنمیریدند مبادا مردم گمان کنند که قربانی کردن واجب است .

آداب ذبح حیوانات

۱- تلفظ " بسم الله " در هنگام ذبح که اگر شخص به هر صورت " بسم الله " را نگوید ذبحش صحیح نخواهد بود. (ابن عثیمین می گوید: خوردن ذبیحه کسیکه تسمیه را فراموش میکند حرام است.)

پروردگار می فرماید: " ولاتأکلوا مما لم یذکر اسم الله علیه " و چیزهایی (منظور حیوانات ذبح شده است) که نام الله را بر آن نبرده اند نخورید.

۲- استخدام چاقوی بُرنده :

رسول الله صلى الله عليه وسلم میفرماید: " اذا قتلتم فاحسنوا القتلة واذا ذبحتم فاحسنوا الذبحة " .

"اگر قتل و ذبح را خواستید انجام دهید پس آن را گرامی دارید و به راحتی او را ذبح کنید " .

۳ - ذبح باید از ناحیه گردن و همان شاه رگ باشد زیرا که اگر از مکان دیگری باشد حیوان ذبح نشده است بلکه بر اثر درد زیاد کشته می شود .

۴ - شایسته اینست که در هنگام ذبح حیوانات دیگری در آنجا نباشند .

۵ - نیت شخص ذبح کننده نباید به غیر از الله سبحانه و تعالی باشد .

زمان قربانی :

وقت قربانی بعد از نماز عید قربان شروع می شود و تا غروب روز سیزدهم ذی حجه ادامه دارد و شخصی که قبل یا بعد از این زمان حیوان را ذبح نماید پاداش قربانی ندارد، و برای او صدقه محسوب می شود.

علی بن ابی طالب رضی الله عنه می فرماید: روزهای قربانی، روز عید قربان و سه روز بعد از آن است. امام ابن قیم / زاد المعاد / ۲ / ۳۱۹ .

و اما حدیثی که در این رابطه وارد شده است...

رسول اکرم صلی الله علیه و سلم میفرماید: « إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ، ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا ، وَمَنْ نَحَرَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ ، لَيْسَ مِنَ النَّسْكِ فِي شَيْءٍ » صحیح مسلم رقم / ۱۹۶۰.

اولین وظیفه ما امروز این است که نماز عید را بخوانیم و سپس بازگشته و قربانی کنیم؛ هر کس چنین کند طبق سنت و روش ما درست عمل کرده است، و هرکس پیش از نماز قربانی کرده است، قربانی او صحیح نیست؛ بلکه آن قربانی تنها بعنوان گوشتی است که برای مصرف خانواده اش تدارک دیده است، و قربانی محسوب نمیشود و ثواب قربانی هم ندارد.

و در روایتی دیگر جندب بن سفیان رضی الله عنه می گوید: در نماز عید قربان، همراه پیامبر صلی الله علیه و سلم حضور یافتیم، به محض اینکه نماز پیامبر اکرم صلی الله علیه و سلم تمام شد و سلام گفت، گوشت قربانی هایی را دید که قبل از فراغت از نماز، ذبح شده بود، پس فرمود: هر کس، قربانی اش را قبل از اینکه نماز خوانده شود یا قبل از اینکه ما نماز بخوانیم، ذبح کرده است، باید به جایش، قربانی دیگری ذبح کند. و کسی که ذبح نکرده به نام الله، ذبح کند. صحیح مسلم رقم / ۱۹۶۱.

و اما آخرین وقت قربانی

پیامبر الله صلی الله علیه و سلم می فرماید: «كُلُّ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ ذَبْحٌ» تمامی روزهای تشریق وقت قربانی است. السلسلة الصحيحة / ۲۴۷۶.

روزهای ذبح

روزهای ذبح روز عید بعد از نماز، و سه روز بعد از آن (ایام التشریق)، و هرکس قبل از پایان نماز عید یا بعد از غروب خورشید روز سیزده ذی الحجه قربانی کند، قربانی او صحیح نیست.

اما اگر عذری برای او پیش آید که موجب تاخیر از ایام التشریق شود، مثلاً حیوان مورد نظر برای قربانی بدون سهل انگاری صاحبش فرار کند و تا بعد از فوت وقت آنرا نیابد، و یا شخصی را وکیل ذبح کرده باشد و وکیل ذبح آن را فراموش کند تا وقت به پایان می رسد، ایرادی ندارد به دلیل عذر بعد از خروج وقت آنرا ذبح کند، قیاس بر کسی که در وقت نماز در خواب مانده یا فراموش می کند که وقت نماز رسیده که بعد از بیدار شدن و یا یادآوری نمازش را می خواند.

اگر برای شخص قربانی کننده جایز است از گوشت قربانیش به کافر هم بدهد؟ و آیا برای او جایز است که (بعنوان صبحانه) از قربانی خود بخورد؟

برای انسان جایز است که از گوشت قربانی خود بعنوان صدقه به کافر هم بدهد، البته بشرطی که آن کافر جزو کسانی نباشد که با مسلمانان در جنگ و کشتار باشد، اگر جزو این دسته باشد نباید چیزی به او داده شود، بع دلیل فرموده الله متعال : «لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ * إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ» (ممتحنه ۸-۹)

خداوند شما را از نیکی کردن و رعایت عدالت نسبت به کسانی که در راه دین با شما پیکار نکردند و از خانه و دیارتان بیرون نراندند نهی نمی کند؛ چرا که خداوند عدالت پیشگان را دوست دارد. تنها شما را از دوستی و رابطه با کسانی نهی می کند که در امر دین با شما پیکار کردند و شما را از خانه هایتان بیرون راندند یا به بیرون راندن شما کمک کردند و هر کس با آنان رابطه دوستی داشته باشد ظالم و ستمگر است.

و اما صبحانه خوردن از قربانی (اولین چیزی که شخص در روز میخورد)؛ آری، اگر نماز عید را خواند و قربانی اش را ذبح نمود، و قبل از اینکه چیزی بخورد ابتدا از قربانی بخورد، ایرادی ندارد، حتی علماء فرمودند : این کار افضل تر است».

اولین چیزی که قربانی کننده در روز عید بخورد، از قربانی خویش باشد

اولین چیزی که قربانی کننده در روز عید بخورد، از قربانی خویش باشد، به دلیل روایت امام احمد از بریده رضی الله عنه است که گفت : «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ، وَلَا يَأْكُلُ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يَرْجِعَ، فَيَأْكُلَ مِنْ أُضْحِيَّتِهِ»
مسند أحمد (۲۲۴۷۵)

یعنی: «رسول خدا صلی الله علیه وسلم در روز عید فطر تا چیزی نمی خورد (چند عدد خرما) از خانه (برای نماز) بیرون نمی شد، و در روز عید قربان چیزی نمی خورد تا اینکه از (نماز عید) بازمی گشت، و از قربانی اش می خورد».

فروش پوست قربانی جائز نیست

رسول الله صلی الله علیه وسلم میفرماید: «من باع جلد أضحيته فلا أضحية له» [صحیح الجامع (۶۱۱۸)].

یعنی: هرکس پوست قربانی خود را بفروشد، پس قربانی برای آن نیست.
پوست قربانی فروخته نشود بلکه صدقه و یا اینکه از آن استفاده کرده شود.

خوردن هفت چیز (عضو) حیوان حرام است:

خوردن هفت عضو حیوان حرام است نباید خورده شود .

- خوردن خون حیوان.

- خوردن تلخه حیوان.
- خوردن ذکر حیوان.
- خوردن خصیتین حیوان.
- خوردن فرج حیوان.
- خوردن حرام روده حیوان.

سنت است که در عیدگاه ذبح شود:

از سنت های فراموش شده! سنت است که در عیدگاه ذبح گردد.

وعن ابن عمر قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يذبح وينحر بالمصلی . رواه البخاري.

یعنی: ابن عمر می گوید بود رسول الله ﷺ قربانی و ذبحه می کرد در عیدگاه.

این چنین گوسفند نباید قربانی شود

علی رضی الله عنه می گوید: رسول الله صلى الله عليه وسلم ما را امر کرده است که تأمل کنیم و خوب ببینیم و چشم و گوش گوسفند قربانی را که در آن نقصانی نباشد و قربانی نکنیم

گوسفندی را که از بالای گوش آن بریده شده باشد و نه آنکه از پایان گوش وی بریده شده باشد و نه آنکه گوش آن سوراخ و پاره شده باشد. (ترمذی و مشکاة).

رسول الله صلی الله علیه وسلم از قربانی کردن آن جنآوریکه گوش آن بریده و یا شاخ آن شکسته باشد نهی فرموده است (ابن ماجه).

براء بن عازب می گوید: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: چهار چیز است که از قربانی آن باید پرهیزید:

- لنگ که ظاهر و هویدا است لنگی او.
- یک چشم که پیدا و ظاهر است کوری او.
- بیماریکه ظاهر است مریضی او چنانچه امید صحت آن نباشد.
- ولاغریکه در استخوان خود مغز ندارد. (مشکاة).

حکم قربانی کردن برای مرده

اگر ذبیحه لله و بر اساس شریعت انجام گیرد و گوشتش صدقه شود و ثواب آنرا برای مرده هدیه کنند ثوابش به مرده میرسد، همچنین اگر کسی صدقه دیگری مانند پول نقد و غیره بدهد و ثوابش را به مرده ببخشد به او میرسد، ولی آن شخص مرده باید مسلمان باشد، زیرا برای شخص غیر مسلمان هدیه کردن کار خیر برای او بدردش نمیخورد.

در کتاب زاد المعاد ابن قیم الجوزیه آمده است که : "وَأى قربة فعلها، وجعل ثوابها لى مسلم، أو ميت نفعه ذلك "

یعنی: "و هر کار خیری که شخصی انجام دهد و ثواب آنرا برای مسلمان زنده و یا مرده هدیه کند، ثوابش به آنها میرسد" و اکثر فقهاء نیز نظرشان بر همین است .

میت دیگر مکلف نیست که بجای او قربانی کنند، ولی اگر منظورتان اینست که مثلاً یک گوسفند لله قربانی کند و سپس گوشتش را به فقراء بدهد و ثواب این صدقه را به میت اهدا کند جائز است، زیرا ثواب صدقه به میت میرسد .

آیا کوتاه کردن مو و ناخن برای وکیل قربانی حرام است؟

برای موکل جایز نیست که تا پایان دهه ی ذی الحجه و رسیدن زمان قربانی، مو و ناخنش را کوتاه کند؛ اگر چه زمان ذبح قربانی خودش حاضر نباشد، اما برای وکیل و نماینده، هیچ گونه منعی دربارهی کوتاه کردن مو و ناخن وجود ندارد، مگر این که قصد داشته باشد از طرف خودش هم قربانی کند. که در این صورت او نیز مانند دیگران نباید کوتاه کند لذا خودداری از کوتاه کردن، فقط در حق کسی است که قربانی را از مال خود میخرد یا پولش را به کسی میدهد تا به جایش این خرید را انجام دهد .

برای یک خانواده چقدر قربانی کافی است و آیا یک هفتم شتر یا گاو در قربانی جایز است؟

شیخ ابن باز می گوید:

سنت صحیح پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم حکایت از این دارد که یک عدد شتر و یا یک رأس گاو و گوسفند برای شخص واحد و خانوادهاش اگر چه زیاد باشند جایز است. و اما در مورد جایز بودن یک هفتم شتر و گاو برای یک نفر و خانوادهاش بین علما تردید و اختلاف وجود دارد، ولی قول راجح این است که جایز است؛ زیرا شخص با خانوادهاش در حکم یک شخص است، لیکن یک رأس گوسفند افضل است. مجموع فتاوی و مقالات متنوعه (۴۴/۱۸).

حکم ذبح قربانی در بیرون از مکه

اولاً: برای حاجی جایز نیست که در روز عید به جده برود .

ثانیاً: خریداری قربانی، بیرون از حدود حرم امثال جده و غیر آن جایز است، لیکن ذبح آن در خارج از حدود حرم جایز نیست، و هر کس چنین کند، پس گوسفند ذبح شده‌اش برای گوشتخواری ذبح شده و جای قربانی واجب را نمیگیرد، و این شخص در

حکم کسی است که اصلاً قربانی ذبح نکرده است. چون الله تعالی فرموده است: [هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ] [مائده: ۹۵] «چنین حیوانی در کعبه قربانی میشود».

و فرموده است: [حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ] [بقره: ۱۹۶]

«(سرهای خود را نتراشید) تا قربانی به قربانگاه خود (کعبه) برسد».

حکم ذبح قربانی در جایی که قربانی کننده، آنجا نیست

احکام قربانی با احکام هدی یکی است، چرا که قربانی مشروع، قربانی ای است که در همان محل شخص قربانی کننده باشد، رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قربانپاش را در سرزمین خود و در بین اصحابش ذبح میکرد و حتی قربانی ها را با خود به مصلی میبرد و به قصد آشکار کردن شعایر الهی آنها را آنجا قربانی میکرد. اما دعوت و تشویق برای این که پول مردم را بگیرند و در جاهای دور قربانی کنند، دعوتی است برای نابود کردن این شعایر و مخفی نمودن آن از مردم است، چرا که اگر قربانی ها به جای دوری انتقال یابند. یکی از شعایر الهی، که قربانی است مخفی میشود و شهرها از نور قربانی محروم میشوند و چند چیز از بین میرود :

۱ - ذبح مستقیم قربانی کننده در حالی که این کار افضل و سنت است « رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ با دست خود قربانی هایش را ذبح مینمود».

۲ - سنت خوردن از گوشت قربانی از بین می‌رود؛ رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به خوردن گوشت قربانی امر نموده، و الله تعالی نیز به این نکته اشاره فرموده است: [فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ]

(پس خودتان از گوشت آنها بخورید و بینوایان مستمند را نیز بخورانید). «حج ۲۸»

در این آیه به خوردن، از گوشت قربانی که انسان به وسیله آن به سوی الله تقرب می‌جوید امر شده است. (پس خوردن از گوشت قربانی عبادت است).

هنگامی که رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در حجّه الوداع یکصد شتر را برای ذبح با خود به مکه برد. شصت و سه تا از آنها را با دست مبارک خود ذبح نمود و وکالت ذبح بقیه را به علی رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سپرد. و نیز به ایشان نمایندگی تقسیم گوشتها را نیز واگذار کرد، و دستور داد که از هر شتر تکه‌گوشتی را جدا کردند، آنها را در دیگی پختند و رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از گوشت و آب گوشت آنها میل نمودند» (مسلم ۱۲۱۸ به همین معنا) و این دلیلی است بر تأکید خوردن از گوشت قربانی و هدی است.

ما می‌گوییم: وکالت دادن برای قربانی صحیح است، آنهم به این صورت که باید این قربانی در حضور شخص و در خاتماش و یا حداقل در شهرش صورت گیرد و او شاهد بر ذبح قربانی باشد و از گوشت آن بخورد. شعایر دین را به این صورت آشکار نماید و باید بداند که مقصود از ذبح قربانی فقط گوشت قربانی نیست؛ چرا که الله تعالی

میفرماید: [لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَائُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ]

(گوشتها و خونهای قربانی هرگز به الله نمیرسد [و موجب رضای او نمیگردد] بلکه تقوا [و ورع اخلاص] شما بدو میرسد). «حج ۳۷».

رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به کسی که قبل از نماز عید ذبح کرده بود، فرمود: «فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ»: (این گوشتی است که آن را برای خانوادگی خود تقدیم کرده است). بخاری (۹۶۵،۵۵۴۵) مسلم (۱۹۶۱)

به ابویرده رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمود: [شَاتُكَ شَاءَ لَحْمٍ] (گوسفندت گوسفند گوشتی بوده است). یعنی: به هدف خوردن گوشت ذبح شده است. بخاری (۹۵۵،۹۸۳،۵۵۵۶) مسلم (۱۹۶۱)

لذا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بین قربانی و بین حیوان گوشتی تفاوتی قایل شده‌اند. علما میگویند: اگر گوشت صد شتر را صدقه بدهی باز هم با یک گوسفند قربانی از نظر پاداش برابری نمیکنند. و این خود بیانگر این است که قبل از آن که به منفعت گوشت قربانی توجه شود با ذبح قربانی، به الله تقرب جسته میشود.

حکم قربانی ریش تراش

شیخ ابن جبرین می گوید: تراشیدن ریش چه در دهه ذی الحجه و چه دیگر ایام حرام است، زیرا این کار گناه و مخالف با سنت و ارشادات رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

است. لذا ما مسلمانان را از این گناه بر حذر میداریم و واجب است که این شخص توبه کند؛ چرا که ریش زینت و زیبایی مرد و هیبت و وقار اوست و وجه تمایزی بین مردان و زنان است و از شعارهای مسلمانان متعهد نیز به شمار میآید. تراشیدن ریش مشابحت با زنان و کافران است.

پیامبر صلی الله علیه و سلم میفرماید: [و من تشبّه بَقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ].

[هرکسی که خود را مشابه قومی کند از آنان است.] { احمد (۲/۹۲، ۵۰) بزبان ابن کثیر، ابوداود ش/۴۰۳۱، بزار در مسندش (۲۹۶۶) وطبرانی در اوسط (۸۳۲۷) با سند ضعیف، البته با شواهد به درجه‌ی حسن میرسد. نگا: فتح الباری (۱۰/۲۷۱) و فیض القدر (۱۰۵/۶) (۸۵۹۳)

ضمن این که در بلند نگه داشتن ریش و رها گذاشتن آن نیز مشقت و مشکلی وجود ندارد، بلکه فرد خود را از آزار تیغی که هر روز بر صورتش کشیده میشود و دستمزدی که به آرایشگر و یا خرید وسایل آرایشی که هر روز یا هر هفته مبلغ زیادی صرف آن میشود، میرهاند. این شخص میتواند آن مال را صدقه بدهد و اجر و پاداش خود را در سرای آخرت دریافت کند.

با وجود این ما میگوییم: او نباید به این بهانه، از قربانی کردن خودداری کند، و این کار نباید او را از قربانی کردن باز دارد. توصیه‌ی ما به او این است که گناه و ترک سنت و

عبادت را با هم جمع نکند، در هر حال حتی اگر او این معصیت را ترک نکند با قربانی کردن پاداش آن را دریافت خواهد کرد .

کسیکه نماز نمیخواند قربانی آنرا نخور!

برادر بزرگوار! کسیکه نماز نمی خواند ولی قربانی میکند ؛ از گوشت قربانی آن استفاده نکن ؛

اگر او واقعا به اوامر و نواهی الله سبحانه و تعالی پایبند باشد نماز بخواند.

یک قربانی برای تمام خانواده کافیت:

شیخ محمد صالح العثیمین می گوید: یک قربانی برای همه اعضای خانواده کفایت می کند ، هراندازه که تعداد شان زیاد باشد ، یعنی اگر مثلا سرپرست خانواده یک گوسفندی را ذبح کند ، گویا تمام آنها قربانی کرده اند و در ثواب آن شریک اند [شرح الممتع (۵/۲۷۵)].

حکم سیاه کردن چشم و شیرین کردن دهان حیوان قربانی

بعضی از مردم عادت دارند و یا به خود لازم می دانند که قبل از ذبح کردن قربانی چشم حیوان قربانی را سیاه کنند و مقداری قند به دهندش به گذارند و آب برایش بدهند و بعد از ذبح کردن خونس را گرفته به دیوار طرف قبله می ریزند، چنین چیزی در شریعت وارد نشده است، بلکه باید با حیوان طوری رفتار کرد که از کشتنش با خبر نباشد، و از آلت برنده برای ذبح استفاده کند تا حیوان سریع بمیرد و زجر نکشد.

پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: «إن الله كتب الإحسان على كل شيء، فإذا قتلتم فأحسنوا القتلة، و إذا ذبحتم فأحسنوا الذبح، وليحد أحدكم شفرته فليرح ذبيحته» (صحیح مسلم : ۱۹۵۵/۳/۱۵۴۸)، یعنی: «خداوند نیکی کردن، بر هر چیز را واجب کرده است؛ پس هرگاه میکشید به بهترین شیوه بکشید، و هرگاه ذبح میکنید به بهترین شیوه ذبح کنید، و هر کدام از شما چاقویش را تیزو ذبیحه اش را راحت نماید».

و در حدیثی دیگر از ابن عباس رضی الله عنه وارد شده است که: مرّ رسول الله صلی الله علیه و سلم على رجل واضع رجله على صفحة شاة وهو يحد شفرته، فقال النبي صلی الله علیه و سلم: "أفلا قبل هذا؟! أتريد أن تميتها موتتين؟!"

«پیامبر صلی الله علیه و سلم از کنار مردی رد شد که پایش را روی گردن گوسفندی (برای ذبح) گذاشته بود در حالیکه چاقویش را تیز میکرد، پیامبر صلی الله علیه و سلم

به او گفت: "آیا بهتر نبود که قبل از این انجام میدادی؟ مگر میخواهی آنرا دوبار بکشی؟!«

پس پیامبر صلی الله علیه و سلم او را نهی کرد که در برابر چشمان حیوان چاقویش را تیز کند، و همچنین تا حد الامکان بهتر است در برابر یکدیگر حیوانات را ذبح نکند، زیرا این مسئله موجب ترس و لرز آنها میشود و مثل اینست که آنها را چند بار میکشد .

و مستحب است که هنگام ذبح، حیوان را رو به قبله قرار دهد و دعای مذکور در حدیث زیر را بخواند، ولی اینکه خون آنرا به طرف قبله بپاشند طوریکه در سؤالتان ذکر کرده اید وارد نشده است :

از جابر بن عبدالله روایت است : "ذبح النبی صلی الله علیه و سلم یوم الذبح کبشین أقرنین أملحین موجئین فلما وجههما قال : إنی وجهت وجهی للذی فطر السموات و الأرض علی ملة إبراهیم حنیفا و ما أنا من المشرکین، إن صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین لا شریک له و بذلک أمرت و أنا من المسلمین، اللهم منک و لک عن محمد و أمته، بسم الله و الله أكبر ثم ذبح" (صحیح - ابو داود : ۲۴۲۵)، یعنی: «پیامبر صلی الله علیه و سلم در روز عید قربان دو قوچ شاخدار و سیاه مائل به سفیدی واخته شده را ذبح کرد، وقتی آنها را رو به قبله کرد، گفت : (إنی وجهت وجهی للذی فطر السموات و الأرض علی ملة إبراهیم حنیفا و ما أنا من المشرکین، إن صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین لا شریک له و بذلک أمرت و أنا من المسلمین، اللهم منک و لک عن

محمد و آفته، بسم الله و الله أكبر) بیگمان من روم را به سوی ذاتی میکنم که آسمانها و زمین را آفریده است، و من بر دین ابراهیم حنیف بوده و از مشرکین نیستم، نمازم، ذبیحه ام، زندگی و مرگم برای الله پروردگار عالمیان است که هیچ شریکی ندارد و به این امر شدهام و من از مسلمانان هستم، خداوندا! (این ذبحی است) از تو و برای تو، از (طرف) محمد و امتش بسم الله و الله اکبر، سپس (حیوان را) ذبح کرد».

ایا شخص غیر حاجی که قصد قربانی کردن را دارد نیز باید ناخن و سر خود را اصلاح کند یا نه؟

اگر شخصی نیت قربانی کرد و ماه ذی الحجه (چه با رویت هلال و چه با تکمیل ماه ذی القعدة) وارد شد؛ بر او حرام می شود که موی خود را کوتاه کند و یا چیزی از آن کم کند و یا ناخن خود را بگیرد و یا هر چیزی از پوست خود بگیرد تا اینکه قربانی را انجام دهد زیرا در حدیث ام سلمه رضی الله عنها از رسول الله - صلی الله علیه و سلم - روایت شده که ایشان فرمودند: «اگر ماه ذی الحجه وارد شد و یکی از شما خواست قربانی کند، مو و ناخن هایش را نگه دارد [کوتاه نکند]» [رواه أحمد و مسلم] و در لفظ دیگر حدیث: «پس چیزی از مو و پوستش نگیرد تا قربانی کند» و اگر در وسط دهه ذی الحجه نیت قربانی کرد از زمان نیت این کارها بر او ممنوع می شود و اگر قبل از نیت مو و یا ناخن خود را کوتاه کرده بر او اشکالی نیست .

حکمت این نهی: از آنجا که قربانی کننده در برخی از اعمال نسک یعنی قربانی برای الله با حاجیان مشارکت کرده است در برخی از خصوصیت های احرام نیز با آنها شریک می شود مانند ممنوع بودن گرفتن مو و ناخن و ... اما خانواده او می توانند این کارها را انجام دهند .

ناخن و سر خود را صرف قربانی کننده نتراشد

و این حکم خاص قربانی کننده است اما این حکم به خانواده او و کسانی که او از طرف آنها قربانی می کند تعلق نمی گیرد زیرا رسول الله - صلی الله علیه و سلم - می فرماید: «هر کدام از شما که خواست قربانی کند ...» و همچنین از او روایت شده که از طرف اهل بیتش قربانی می کرد اما روایت نشده به آنان دستور امساک از این موارد را داده باشد .

اما اگر شخصی که نیت قربانی دارد چیزی از مو یا ناخن و یا پوستش گرفت گناهکار است و باید به سوی الله توبه نماید و دیگر تکرار نکند و کفاره ای بر او نیست و هیچ امری بر او تعلق نمی گیرد. و اگر از روی فراموشی یا جهل یا بدون قصد این امور از او صورت گرفت گناهی بر او نیست. اما اگر مجبور شد به علتی این امور را انجام دهد گناهی بر او نیست مثلا اگر ناخنش شکست و راهی جز کوتاه کردن آن نبود یا برای مداوای زخم موجود در سر مجبور به تراشیدن سر شد، و اینگونه موارد ...

آیا گوشت قربانی باید توزیع گردد؟

مورد توزیع گوشت قربانی، رسول الله (صلی الله علیه و سلم) میفرماید: **إِنَّمَا نَهَيْتُكُمْ مِنْ أَجْلِ الدَّافَّةِ الَّتِي دَفَّتْ فَكُلُوا وَادَّخِرُوا وَتَصَدَّقُوا** .

(همانا شما را از ذخیره کردن گوشت قربانی بخاطر ورود صحرانشینان فقیر به مدینه نهی کردم، پس (از این به بعد میتوانید) بخورید و ذخیره کنید و صدقه دهید)

و در روایتی دیگری: «کلوا و اطعموا وادّخروا» «بخورید و اطعام دهید و ذخیره کنید.» و در روایتی دیگر نزد مسلم، این چنین آمده است: «کلوا و اطعموا واحبسوا و ادّخروا» «بخورید و در راه خدا به نیازمندان بدهید و ذخیره کنید.»

با استناد به این احادیث ...

برای خانواده قربانی کننده مستحب است که از گوشت قربانی بخورند و برای خودشان ذخیره کنند و مقداری از آن هدیه بدهند و مقداری از آن به فقرا و نیازمندان صدقه دهند؛ و در شرع هم برای هر کدام از امور بالا (ذخیره کردن - هدیه دادن - صدقه) مقدار مشخصی تعیین نشده است. (یعنی بستگی به خود صاحب قربانی دارد که گوشت آن را چگونه توزیع کند).

قربانی برای زنده ها است

اصل در قربانی آن است که برای زنده ها مشروع است چنانکه رسول الله - صلی الله علیه و سلم - و اصحابش برای خود و خانواده شان قربانی می کردند اما اینکه برخی از مردم گمان می کنند قربانی تنها برای مرده گان است، صحیح نیست و اصل و اساسی ندارد. اما قربانی برای اموات سه حالت دارد :

۱- به همراه زنده گان برای آنها نیز قربانی شود؛ مانند اینکه فرد برای خود و خانواده اش قربانی کند و قصدش زنده گان و اموات باشد (خویشاوندانش که فوت نموده اند) و دلیل این قول قربانی کردن رسول الله - صلی الله علیه و سلم - برای خود و خانواده اش است در حالی که برخی از خانواده او فوت کرده بودند .

۲- اینکه فرد بر اساس وصیت متوفی برایش قربانی کند .

۳- اینکه فرد به عنوان صدقه برای اموات بطور مستقل قربانی کند: و این جایز است و فقهای حنبلی تقریر نموده اند که ثواب آن به متوفی می رسد (با قیاس بر صدقه) اما آنچه مشخص است این نوع قربانی سنت و مستحب نیست به دلیل آنکه رسول الله - صلی الله علیه و سلم - برای هیچکدام از درگذشتگان به طور خصوصی قربانی ننموده است. نه برای حمزه سید الشهداء - رضی الله عنه - و نه برای فرزندان او که قبل از او وفات کردند و نه برای همسرش ام المومنین خدیجه رضی الله عنها که از محبوب ترین همسرانش بود. و از هیچکدام از اصحاب پیامبر رضی الله عنهم اجمعین روایت نشده که برای یکی از بستگان

متوفی خود بطور خصوصی قربانی کرده باشند. همچنین کاری که برخی از مردم انجام می دهند و سال اول وفات میت برایش قربانی می کنند و اعتقاد دارند که در این قربانی نباید هیچ کس را شریک نمود، صحیح نیست. شاید اگر آنها می دانستند می توان از طرف خود و خانواده خود چه زنده گان و چه رفتگان قربانی نمود، چنین نمی کردند.

آنچه نباید شخص قربانی کننده انجام دهد:

اگر شخصی نیت قربانی کرد و ماه ذی الحجه (چه با رویت هلال و چه با تکمیل ماه ذی القعدة) وارد شد؛ بر او حرام می شود که موی خود را کوتاه کند و یا چیزی از آن کم کند و یا ناخن خود را بگیرد و یا هر چیزی از پوست خود بگیرد تا اینکه قربانی را انجام دهد زیرا در حدیث ام السلمه رضی الله عنها از رسول الله - صلی الله علیه و سلم - روایت شده که ایشان فرمودند: «اگر ماه ذی الحجه وارد شد و یکی از شما خواست قربانی کند، مو و ناخن هایش را نگه دارد [کوتاه نکند]» [رواه أحمد و مسلم] و در لفظ دیگر حدیث: «پس چیزی از مو و پوستش نگیرد تا قربانی کند» و اگر در وسط دهه ذی الحجه نیت قربانی کرد از زمان نیت این کارها بر او ممنوع می شود و اگر قبل از نیت مو و یا ناخن خود را کوتاه کرده بر او اشکالی نیست.

مشارکت در قربانی جایز است :

هرگاه قربانی شتر و گاو باشد مشارکت در آن برای دیگران جایز است که گاو یا شتر برای هفت نفر کفایت میکند اگر قصد قربانی کردن داشته باشد، یا قصد تقرب به الله داشته باشد .

از جابر نقل شده که گفت: ما در حدیبیه همراه پیامبر صلی الله علیه و سلم بودیم و شتر و گاو را برای هفت نفر قربانی میکردیم.“ بروایت مسلم و ابودر و ترمذی .
و در روایتی آمده شتر برای ده نفر نیز درست است (مشکاة).

آیا گاو میش برای قربانی صحیح است؟

خوردن گوشت گاو میش اشکالی ندارد، زیرا از دسته حیواناتی است که میتوان آنها را قربانی کرد همچون گاو، البته در صورتیکه به روش شرعی ذبح شده باشد .
برای معلومات بیشتر :

قربانی تنها از سه حیوان شتر و گاو (من جمله گاو میش) و گوسفند (و بز) درست و جایز است و از غیر این سه حیوان کفایت نمیکند خداوند میفرماید: " لیذکروا اسم الله علی ما رزقهم من بهیمة الانعام حج ۳۴] برای هر امتی قربانگاهی قرار داده‌ایم تا نام خدا

را به هنگام قربانی بر ذبح چهارپایان یادکنند که ما آنها را بدانان بخشیده‌ایم و روزی کرده‌ایم]..

گوسفندی که شش ماه و بزیکه یک سال و گاو و گوساله‌ای که دو سال و شتری که پنج سال داشته باشد، خواه مذکر یا مؤنث برای قربانی کفایت میکنند .

۱ - احمد و ترمذی از ابوهریره روایت کرده‌اند که گفت: از پیامبر صلی الله علیه و سلم شنیدم که میگفت: " نعمت الاضحیة الجذع من الضأن [چه نیکو قربانی است، گوسفندی که بنزد حنفيه شش ماه و بنزد شافعيه یک سال کامل داشته باشد].

۲- عقبه بن عامر گوید: گفتم یا رسول الله گوسفندی (جذعی) به من رسیده است گفت: آن را قربان نکن. بروایت بخاری و مسلم .

۳- بروایت مسلم از جابر آمده است که پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: " لا تذبحوا إلا مسنة، فإن تعسر علیکم فاذبحوا جذعة من الضأن [برای قربانی ذبح کنید و سر مبرید مگر "مسنه" را و اگر پیدا کردن آن برایتان دشوار بود "جذعه" گوسفند را قربانی کنید]

" مسنه " یعنی بزرگ سال از شتر که پنج سال داشته باشد و از گاو گوساله که دو سال داشته باشد و از بز که یک سال و از گوسفند که بنا به اختلاف پیشوایان فقهی شش ماه تا یک سال داشته باشد. "مسنه" را "ثیه" نیز میگویند .

قربانی کردن حیوان اخته شده:

قربانی کردن حیوان اخته شده اشکالی ندارد. احمد از ابورافع روایت کرده است که پیامبر صلی الله علیه و سلم دو قوچ سیاه و سفید اخته شده را قربانی کرد و بعلاوه گوشت اخته شده نیکوتر و لذت بخشتر است .

احادیث ساختگی پیرامون قربانی

در مورد فضیلت قربانی کردن احادیث زیادی وارد است که تمامی آن احادیث یا ضعیف هستند یا دروغ! ابن عربی مالکی رحمه الله در کتاب خود "عارضه الأحمودی" که شرح کتاب "سنن ترمذی" است می گوید: "در فضیلت قربانی کردن حدیث صحیحی وجود ندارد درحالی که مردم روایات عجیبی در این باب آورده اند که هیچکدام صحیح نیستند" (عارضه الأحمودی ۶ / ۲۸۸)

مثلا حدیث زیر که ضعیف است :

ترمذی از عایشه روایت کرده استکه پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: « ما عمل آدمی من عمل يوم النحر أحب إلى الله من إهراق الدم إنها لتأتى يوم القيامة بقرونها وأشعارها وأظلالها، وإن الدم ليقع من الله بمكان قبل أن يقع على الأرض، فطيبوا بها نفسا» یعنی: [خداوند خون ریختن قربانی انسان را در روز عید قربان از هر عمل دیگرش دوست تر دارد

خداوند در روز قیامت حیوان قربانی را برایش زنده میکند با شاخه هایش و موی هایش و سم هایش، ثوابش را به وی میدهد حتی برای شاخ و موی و سم نیز یاداش میدهد - خون قربانی پیش از آنکه روی زمین نپخته شود در محضر خداوند منزلت و مقام پذیرش مییابد پس با طیب خاطر آن را انجام دهید و قلباً بدان شاد باشید]. (العلل المتناهية لابن الجوزی) (۲ / ۵۶۹) و سلسله احادیث ضعیفه ألبانی حدیث (۵۲۶) .

یا حدیث زیر :

«عظموا ضحایاکم فإنها علی الصراط مطایاکم»

یعنی: قربانی های خود را ارج بنهید، زیرا شما بر آن (حیوانهای) قربانی شده سوار شده و از صراط عبور می کنید. که این حدیث نیز ضعیف است و صحت ندارد (کتاب سلسله احادیث ضعیفه و موضوعه ألبانی (۱ / ۱۷۳) ، و کتاب کشف الخفاء عجلونی حدیث (۱۷۹۴)

و نیز احادیث دیگری که در این باب وارد آمده اند ضعیف یا دروغ می باشند .

برای معلومات مزید به کتاب بنده (القول الصحيح فی بیان احادیث ماليس بصحيح) مراجعه کنید.

آیا می توان بجای قربانی کردن صدقه داد؟

صدقه واجب نیست، و لذا اگر کسی خواست صدقه دهد بستگی به میزان مالی دارد که جهت صدقه آماده کرده است و هر قدر که توانست می تواند صدقه دهد و لازم نیست که حتما قربانی نماید .

اما اگر منظور از قربانی، همان قربانی کردن در روز عید قربان باشد ، در اینصورت شخص نمی تواند بجای قربانی کردن پول آنرا به دیگران دهد و قربانی خود یک عبادت مجزاست که بایستی گاو یا گوسفند یا بز را در آنروز به نیت قربانی ذبح نماید و خون آنرا بریزد .

ولی صدقه دادن به فقرا در هر روزی از سال جایز و بلکه مستحب است و هر کس به میزان توانایی خود می تواند صدقه دهد و به همان میزان از اجر آن بهره مند گردد .

حکم قربانی کردن گوسفند در هنگام بنای ساختمان جهت محافظت از آن

گاهی مردم هنگام ساختن منزل قوچ یا گوسفند دیگری را ذبح میکنند، و عقیده دارند که این کارشان بنای ساختمان را مستحکم میسازد ؛ این ذبح برای غیرالله و برای شیطان و جنیات بوده، و شرک است. نیز بعضی مردم هنگام تأسیس کارخانه و یا شرکت

مرتکب چنین عملی میشوند، و آن را به مصلحت شرکت یا کارخانه میدانند، این عمل نیز شرک است، زیرا جنیات برای دوستان خود چنین کارهایی را الهام میکنند و به آنها تلقین میکنند که چنین کارهایی مفید است.

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم روایت است که میفرماید: «لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ» (مسلم، ۳ / ۱۵۶۷، از حدیث علی بن ابی طالب رضی الله عنه).

«خداوند لعنت کرده است کسی را که برای غیر خدا ذبح کند». نیز خداوند به خلیلش دستور میدهد: «قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» [الأنعام: ۱۶۲]

«بگو نماز و عبادت و زندگی و مردم من از آن خداست که پروردگار جهانیان است». نسک همان ذبیحهای است که در اینجا با نماز ذکره شده است، یعنی همان طور که انسان برای غیر خدا نماز نمیگذارد، ذبح هم برای غیر خدا نمیکند در سورهی کوثر: «فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأُحْزَرُ» نیز نحر که یک عبادت است، با نماز متصلا ذکر شده است، یعنی قربانی فقط باید برای خدا صورت گیرد، و این عقیده که ذبح میتواند شیطان یا جن را دفع کند، عقیده باطل و شرک و همکاری با شیاطین است. از خداوند مسئلت داریم که ما را از اینگونه عقاید محفوظ بدارد.

یک گوسفند برای یک خانواده کافیت

یعنی یک گوسفند هم برای کل اعضای خانواده کافیت و ثواب آن به همه ی اعضای خانواده می رسد .

چنانکه ترمذی و ابن ماجه از عطاء بن یسار روایت کرده اند که گفت: "سَأَلْتُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ كَيْفَ كَانَتْ الضَّحَايَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: كَانَ الرَّجُلُ يُضَحِّي بِالشَّاةِ عَنْهُ وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ ، فَيَأْكُلُونَ وَيُطْعَمُونَ "

یعنی: از ابو ایوب انصاری پرسیدم که قربانی ها در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم چگونه صورت می گرفتند؟ او گفت: مردی از طرف خود و خانواده اش گوسفندی را قربانی می کرد، و از آن می خوردند و به دیگران هم می دادند. ترمذی (۱۵۰۵) وابن ماجه (۳۱۴۷) و صححه الألبانی فی صحیح الترمذی .

صاحب کتاب "تحفة الأحمدي" (مبارکفوری) می گوید: "هذا الحديث نص صريح في أنَّ الشاة الواحدة تُجزي عن الرجل وعن أهل بيته ، وإن كانوا كثيرين ، وهو الحق ."

یعنی: "این حدیث نص صریحی است در اینکه یک گوسفند برای مرد و خانواده اش کفایت می کند ، هرچند که آنها از دو نفر بیشتر باشند، و این رای حق است ."

و امام شوکانی در "نیل الاوطار" می گوید: "و حق اینست که یک گوسفند برای خانواده ای کافیست، و هرچند که صد نفر یا حتی بیشتر باشند چنانکه سنت به آن حکم کرده است."

اما باید توجه داشت، که منظور از اعضای خانواده فقط شامل همسر و فرزندی که هنوز مستقل نشده اند می باشد، بعبارتی مشمول کسانی می گردد که هنوز نفقه ی آنها برعهده ی سرپرست خانواده است، بنابراین اگر پسر خانواده مستقل شده باشد و در منزل دیگری سکونت دارد، قربانی پدرش برای او در نظر گرفته نخواهد شد.

"امام مالک رحمه الله در مورد اشتراک اعضای خانواده در قربانی می گوید: "کسانی هستند که نفقه ی آنها بر شخص واجب است حال تعدادشان کم باشد یا زیاد." و برخی از علما گفته اند که پدر و مادر فقیر نیز مشمول آن خواهند شد." ("التاج والإکیلی شرح مختصر خلیل" (۳۶۴/۴).

همچنین اگر دو برادر یک منزل واحد باشند که غذا و مخارج آنها با هم مشترک باشد، باز یک گوسفند برای کل آنها همراه با فرزندان و همسرانشان کفایت می کند و همه ماجور خواهند شد. از شیخ ابن عثیمین سوال شد :

آیا جایز است یک قربانی صورت گیرد برای دو برادر و فرزندان آنها که در خوردن و نوشیدن اشتراک دارند و در یک منزل هستند؟

جواب می دهند: "آری جایز است که یک خانواده ی واحد هرچند که دو عائله باشند تا یک قربانی واحد انجام دهند و فضیلت آن به آنها برسد." "فتاوی نور علی الدرب ."

همچنین از شیخ ابن باز رحمه الله می پرسند :

"من ازدواج کردم و الحمدلله دارای فرزندان هستم، و در شهری زندگی می کنم که خانواده ی (پدریم) در آنجا نیستند، و همراه خانواده ام در عید قربان نزد خانواده (پدری) می آیم، آیا قربانی پدرم برای من هم محوب می شود؟

ایشان پاسخ می دهند: "قربانی سنت موکده است و واجب نیست، و یک گوسفند برای مرد و خانواده اش کفایت می کند... اما اگر تو ای سوال کننده در منزل مستقلی زندگی می کنی، برای تو جایز است تا (خودت) برای خود و خانواده ات قربانی کنی، و قربانی پدرت برای تو و خانواده ات کفایت نمی کند، زیرا تو با آنها در یک منزل نیستی، بلکه تو در خانه ی مستقلی هستی، و سخت نیست که مسلمان اگر قدرت و توانایی دارد خود قربانی کند." "مجموع فتاوی الشیخ ابن باز" (۳۷/۱۸).

آیا می توان یک هفتم گاو یا شتر را برای تمام اعضای خانواده قربانی کرد؟

شیخ ابن باز رحمه الله در این باره می گوید: " سنت صحیح پیامبر صلی الله علیه وسلم حکایت از این دارد که یک عدد شتر و یا یک رأس گاو و گوسفند برای شخص واحد و خانواده اش اگر چه زیاد باشند جایز است. و اما در مورد جایز بودن یک هفتم شتر و گاو برای یک نفر و خانواده اش بین علما تردید و اختلاف وجود دارد، ولی قول راجح این است که جایز است؛ زیرا شخص با خانواده اش در حکم یک شخص است، لیکن یک رأس گوسفند افضل است. " شیخ ابن باز - مجموع فتاوی و مقالات متنوعه (۴۴/۱۸).

بنابراین اگر مردی قربانی نمود، برای همسرش و فرزندانش هم حساب می شود. اما اگر دو برادر در یک منزل واحد هستند و دخل و خرجشان مشترک است، و یا آنکه پسر خانواده هرچند که ازدواج کرده ولی در منزل پدریش زندگی می کند، در آنصورت یک قربانی برای همه ی آنها با دیگر اعضای خانواده کافیهست. و اگر دو برادر هر یک در منزل جدایی هستند یا آنکه یکی از اعضای خانواده بصورت مستقل زندگی می کند و منزلش جداست، در آنصورت یک قربانی برای آنها کفایت نمی کند .

کسی که با پول خود برای والدینش حیوانی جهت قربانی بخرد، آیا آن قربانی برای خود او نیز ثواب دارد؟

طبق رای راجح، قربانی واجب نیست مگر کسی که قدرت مالی داشته باشد، پس اگر کسی والدین فقیر داشته باشد، پس قربانی بر والدینش واجب نیست .

اما اگر شخصی به والدینش پول بدهد تا آنها برای خود قربانی کنند، چنانکه والدینش گاو قربانی کنند، می توانند در هنگام قربانی بجای پسرشان هم نیت کنند و بدین ترتیب قربانی هم بجای والدین خواهد بود و هم پسرشان.. زیرا یک گاو برای هفت نفر کافیست .

اما اگر والدینش گوسفند یا بز قربانی کنند، در آنصورت بستگی دارد که آیا پسرشان با آنها در یک منزل زندگی می کند یا خیر؟ اگر پسر و والدین در یک منزل با هم زندگی می کردند، - حتی اگر پسرشان خود عیال وار باشد - پس قربانی کردن یک گوسفند یا بز برای همه اجر دارد و کفایت کل خانواده را می کند .

ترمذی و ابن ماجه از عطاء بن یسار روایت کرده اند که گفت: "سَأَلْتُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ كَيْفَ كَانَتْ الصَّحَابَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: كَانَ الرَّجُلُ يُضَحِّي بِالشَّاةِ عَنْهُ وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، فَيَأْكُلُونَ وَيُطْعَمُونَ"

یعنی: از ابو ایوب انصاری پرسیدم که قربانی ها در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم چگونه صورت می گرفتند؟ او گفت: مردی از طرف خود و خانواده اش گوسفندی را قربانی می کرد، و از آن می خوردند و به دیگران هم می دادند. ترمذی (۱۵۰۵) وابن ماجه (۳۱۴۷) و صححه الألبانی فی صحیح الترمذی .

صاحب کتاب "تحفة الأحمودی" (مبارکفوری) می گوید: "هذا الحديث نصٌّ صريحٌ في أنَّ الشَّاةَ الْوَاحِدَةَ تُجْزَى عَنْ الرَّجُلِ وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ ، وَإِنْ كَانُوا كَثِيرِينَ ، وَهُوَ الْحَقُّ ."

یعنی: "این حدیث نص صریحی است در اینکه یک گوسفند برای مرد و خانواده اش کفایت می کند ، هرچند که آنها از دو نفر بیشتر باشند، و این رای حق است ."

و امام شوکانی در "نیل الاوطار" می گوید: " و حق اینست که یک گوسفند برای خانواده ای کافیست، و هرچند که صد نفر یا حتی بیشتر باشند چنانکه سنت به آن حکم کرده است ."

ولی اگر پسر خود مستقل باشد و در منزل دیگری زندگی می کند، پس قربانی والدینش برای او حساب نمی شود هرچند که خود به والدینش پول داده تا قربانی کنند. بلکه او خود اگر خواست و توانایی داشت می تواند جداگانه بجای خود و خانواده اش قربانی کند .

خلاصه اینکه: اگر مردی قربانی نمود، برای همسرش و فرزندان هم حساب می شود. اما مثلاً اگر دو برادر در یک منزل واحد هستند و دخل و خرجشان مشترک است، و یا آنکه پسر خانواده هرچند که ازدواج کرده ولی در منزل پدریش زندگی می کند، در آنصورت یک قربانی برای همه ی آنها با دیگر اعضای خانواده کافیهست. و اگر دو برادر هر یک در منزل جدایی هستند یا آنکه یکی از اعضای خانواده بصورت مستقل زندگی می کند و منزلش جداست، در آنصورت یک قربانی برای آنها کفایت نمی کند .

آیا قربانی بر کسی که بدهکار و قرض دار است واجب است؟

دادن قرض و بدهی از قربانی کردن در روز عید قربان واجب تر است، به چند دلیل :

۱ - ادای دین و قرض واجب است، در حالیکه قربانی کردن سنت موکده می باشد، و لذا واجب بر سنت مقدم است. و حتی اگر بر اساس قول بعضی از اهل علم که قربانی را واجب می دانند، باز پرداخت قرض واجب تر است، زیرا بر طبق قول این عده از علما قربانی بر کسی واجب است که توانایی مالی داشته باشد در حالیکه بدهکار این توانایی را ندارد .

۲ - قرض حق الناس است ولی قربانی حق الله از نوع مندوبات و مستحبات می باشد و در این حالت حق الناس مقدم تر خواهد شد .

۳- در ندادن بدهی مردم مخاطره ی بزرگی وجود دارد، زیرا اگر بدهکار بدهی خود را ندهد در روز قیامت خداوند بجای بدهی او حسناتش را به طلبکار می دهد و این خطر بزرگی است، زیرا مسلمان در آن روز به یک حسنه ی واحد هم نیاز مبرم دارد .

بنابراین نتیجه می گیریم که ادای قرض از قربانی واجب تر است. اما اگر بدهکار هنوز وقت زیادی برای پرداخت قرضش دارد و اگر قربانی کند گمان خواهد رفت که بتواند تا وقت بازپرداخت بدهی خود، پول طلبکار را فراهم کند، در این حالت فرد بدهکار می تواند قربانی نماید. اما اگر شخص بدهکار قربانی کند و احتمال دهد که تا وقت بازپرداخت بدهی پول کافی برایش نمی ماند در آنصورت نباید قربانی کند بلکه لازمست تا پول پس انداز نماید تا در هنگام بازپرداخت بدهی کل مبلغ قرض را به طلبکار عودت دهد .

اگر کسی در کشور دیگری شخصی را وکیل قربانی کند، بر طبق ساعت زمانی کدام کشور قربانی صورت گیرد؟

قبلا لازم به تذکر است که قربانی باید در همان مکانی صورت پذیرد که قربانی کننده در آنجا ساکن و مقیم هست، یعنی اگر کسی قصد قربانی دارد باید در محل زندگی خود (در خانه اش) قربانی کند، زیرا سنت نبوی بر آن بوده و پیامبر صلی الله علیه وسلم با وجود

آنکه می دانست فضیلت قربانی در مکه بیشتر است، اما هنگامی که در مدینه بودند همانجا قربانی کردند و کسی را در شهر مکه وکیل نکردند .

شیخ صالح فوزان حفظه الله در این باره می گویند: «ای مسلمانان: قربانی در حق کسی که توانایی مالی دارد سنت مؤکده است، که در خانه ها ذبح می شود، و در خانه هایشان از گوشت آن می خورند، و از گوشت آن به همسایگان هدیه می دهند، و نیز به کسانی که اطرافشان هستند صدقه می دهند از جمله به فقراء .

اما آنچه که جدیداً بعضی از مردم ایجاد کرده اند که پول قربانی را به مؤسسات و جمعیت های خیریه در خارج از کشور و دور از خانه قربانی کننده می فرستند (تا به وکالت از آنها قربانی کنند) : این کار بر خلاف سنت است، و در حقیقت تغییر عبادت محسوب می شود، پس واجب که: این کار انجام نشود و بلکه در خانه ها قربانی شود، یعنی در همان کشور قربانی کننده (که در آنجا مقیم است)، زیرا سنت بر آن دلالت دارد و مسلمانان از زمان حیات رسول خدا صلی الله علیه وسلم چنین می کردند تا آنکه (در زمان ما) این روش (در بین مردم) ایجاد شده، و حتی من از این هراس دارم که این کار بدعت باشد، درحالیکه پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: « من أحدث فی أمرنا هذا ما لیس منه فهو رد» یعنی: «هرکس بدعتی در دین ما ایجاد کند که امر ما بر آن نبوده باشد، مردود است» و فرمودند: « وایاکم ومحدثات الأمور ، فإن کل محدثة بدعة ، وکل بدعة ضلالة». یعنی: «از امورات جدید و نوپیدا دست بردارید، زیرا هر امر جدیدی در

دین بدعت است و هر بدعت گمراهی است». «مجلة الدعوة» ، العدد (۱۸۷۸) فی ۲۷ / ۱۱ / ۱۴۲۳ هـ .

اما اگر کسی که قصد قربانی کردن دارد با مانعی برخورد کند، مثلا در کشور مقیم اجازه قربانی کردن به وی ندهند، در آنصورت ایرادی ندارد که فردی را در وطن سابقش وکیل کند تا بجای او قربانی کند، که در این حالت کسی که وکیل شده است باید بر اساس ساعت زمانی کشور خود برای موکل قربانی بکند، مثلا اگر شخصی در شهری از افغانستان وکیل قربانی برای شخص دیگری از اروپا شده است، وکیل باید بر اساس ساعت افغانستان اقدام کند و هرگاه در آنجا (یعنی در افغانستان) نماز عید خوانده شد، وکیل اقدام به قربانی موکلش (که در اروپا مقیم است) کند .

در کتاب " الجوهرة النيرة " العبادی حنفی آمده است: «در ذبح کردن، اعتبار بر مکانی است که در آنجا قربانی می شود نه بر مکان مردی (که کسی را وکیل خود کرده است)».

و در کتاب "الموسوعة الفقهية" آمده است: «هرگاه کسی در (کشور) مصر قصد قربانی داشت و کسی را در کشور دیگری وکیل خود کند، عبرت به مکان ذبح (وکیل) است نه به مکان موکلی که قصد قربانی دارد» .

بنابراین زمان قربانی باید بر اساس زمان کشور وکیل باشد نه بر اساس زمان کشور موکل، و هرگاه در کشور وکیل نماز عید خوانده شد، می توان قربانی کند .

آیا می توانم خودم و همسرم یک گوسفند را در حج ذبح کنیم یا حتما دو گوسفند باشد؟ و آیا می توان در کشورمان قربانی کنیم؟

اگر شما احرام به حج تمتع یا قران بسته باشید، در آنصورت بر هرکدام از شما یک هدی مستقل لازم است، و یک گوسفند برای دو نفر کافی نیست (هدی: حیوانی از شتر یا گاو یا گوسفند است که به حرم اهدا میشود تا قریه الیالله در مکه در صحرای منی ذبح شده و میان فقرا تقسیم شود. هدی در زبان فارسی شکرانه گویند).

زیرا دم یا همان ریختن خون (ذبح هدی) در تمتع و قران واجب است، و اگر کسی توانایی آنرا نداشت می بایست ده روز روزه بگیرد که سه روز آنرا در حج و هفت روز مابقی را هرگاه به وطنش بازگشت روزه بگیرد، چنانکه الله متعال می فرماید: «فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ» (بقره ۲۵۶).

یعنی: «پس کسی که از عمره بفرماند گردد سپس حج را آغاز کند آنچه از هدی میسر شد (ذبح میکند و به فقرای آنجا میدهد) و کسی که (هدی یا بهای آنرا) نیابد، سه روز در (ایام) حج و هفت روز هنگامی که بازگشت (به خانه و کاشانه خود) باید روزه بگیرد، این ده [روز] کامل است، این [حکم] برای کسی است که خانواده اش از ساکنان مسجد الحرام (شهر مکه) نباشد».

اما اگر احرام به حج افراد بسته باشید، ذبح هدی بر شما واجب و لازم نیست، و هدی در حق شما مستحب است، چه یک هدی باشد یا بیشتر، و ثابت شده که پیامبر صلی الله علیه و سلم در حج خود (که در افراد بودند) یکصد شتر را نحر کردند.

اما قربانی (که مسلمانان در روز عید قربان انجام می دهند) برای حاجی (کسی که در مناسک حج است) مشروع نیست، زیرا اولاً حاجی نماز عید ندارد، ثانیاً: او مسافر است و قربانی بر مسافران لازم نیست، تنها هدی برای او مشروع است.

از جناب علامه ابن عثیمین سوال شد: چگونه مسلمان بین قربانی و حج را جمع کند، و آیا این کار مشروع است؟

پاسخ دادند: «حاجی قربانی نمی کند، تنها هدی را هدیه می کند، و برای همین پیامبر صلی الله علیه و سلم در حجة الوداع قربانی نکردند و تنها هدی اهدا کردند، ولی اگر فرض شود که حاجی بتنهایی حج کند و خانواده اش در شهرش باشند، در اینجا می تواند پولی برای آنها بگذارد تا با آن یک حیوانی را جهت قربانی بخرند، و خود او (در حج) هدی می کند، و آنها قربانی، زیرا قربانی تنها در (خارج حرم) تشریح شده، و در مکه فقط هدی است». "اللقاء الشهري".

ایا میتوان حیوان قربانی را با شوک الکتریکی ذبح شوند؟

اگر هر حیوان حلال گوشتی توسط آلت و یا وسیله ای مانند شوک الکتریکی ضربه ببیند ولی قبل از مرگش طبق حکم شریعت ذبح شود در اینصورت این حیوان حلال میباشد و میتوان از گوشت و بقیه اندامهایش استفاده برد، ولی اگر این حیوان قبل از ذبح شرحی بمیرد در اینصورت "میتة" بشمار میآید و حکم ان بشرح زیر میباشد :

۱ - نجس است .

۲ - خوردن گوشت، چربی و سایر اندامهایش و همچنین استفاده و خرید و فروش آنها حرام میباشد .

۳ - پوست هر میتة ای (چه حلال گوشت و چه حرام گوشت) که دباغی شود از نجاست پاک میشود و حکم پوست حیوان ذبح شده حلال گوشت پیدا میکند، پس میتوان از آن استفاده برد مانند فروختن، سجاده نماز، لباس، پوشاک و غیره، ولی خوردنش حرام میباشد بدلیل قول پیامبر صلی الله علیه و سلم که فرموده است: "إِنَّمَا إِهَابٌ دُبِعَ فَقَدْ طَهَّرَ" [حدیث صحیح] یعنی: "هر پوستی که دباغی شود پاک میشود" و همچنین گوسفندی به کنیز "میمونة" هدیه شد ولی پس از چندی مُرد، پس رسول الله صلی الله علیه و سلم از آن میتة رد شد و گفت: "چرا پوست آنرا دباغی نمیکند که از آن استفاده کنید؟" گفتند که این میتة است، پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: "همانا خوردنش حرام است ."

۴ - استفاده از استخوان و شاخ حیوان میتة (بغیر از خوک) مباح، ولی خوردن و فروختنش حرام میباشد، زیرا همانطور که بالا ذکر شد پیامبر صلی الله علیه و سلم در مورد میتة فرمودند: "همانا خوردنش حرام میباشد"، و همچنین پیامبر صلی الله علیه و سلم فروختن حیوان میتة را حرام فرموده است، بجز در مورد خوک که همه اش نجس و خرید و فروش و استفاده از آن چه زنده و چه مرده حرام میباشد، به استثنای پوستش که در صورت دباغی شدن پاک میشود بدلیل قول پیامبر صلی الله علیه و سلم که فرمودند: "إِنَّمَا إِهَابٌ دُبُغٌ فَقَدْ طَهَّرَ" [حدیث صحیح] یعنی: "هر پوستی که دباغی شود پاک میشود." البته نا گفته نماند که علماء اختلافاتی با همدیگر در مورد احکام میتة و استفاده از آن را دارند.

آیا کسیکه ختنه نشده باشد میتواند قربانی کند؟

که شرط حلال بودن ذبح یک انسان این نیست که ختنه کرده باشد، بلکه کسی که حیوانی را ذبح می کند بایستی مسلمان (یا اهل کتاب) باشد و در هنگام ذبح حیوان اسم خدا را بر زبان بیاورد، و هر چند ختنه برای مردها واجب است اما اگر کسی ختنه نکرده باشد کافر نمی شود تا بگوییم ذبیحه اش حلال نیست! بنابراین اگر کسی ختنه نکرده باشد (چه زن و چه مرد) بشرطیکه مسلمان باشد و در هنگام سر بریدن حیوان

"بسم الله الرحمن الرحيم" بگویند، ذبیحه اش صحیح است و حلال، و یا اگر اهل کتاب (نصرانی و یهودی) باشد باز ذبیحه ی او حلال است .

و البته علاوه بر شرط اعتقادات فرد ذابح، او باید حیوان را بصورت شرعی ذبح کند، مثلاً گردن حیوان را باید با شیء تیزی قطع کند، چرا که اگر حیوان کشته شود یا خفه شود یا با شوک الکتریکی کشته شود، گوشت این حیوان حرام است چون در حکم مردار می باشد، حال چه توسط مسلمان این عمل روی داده باشد و چه توسط اهل کتاب ..

اما خوردن ذبایح مشرکان (مانند بودایی ها و یا هندوها) و کمونیستها و هر انسان دیگری غیر از مسلمان و نصرانی و یهودی حرام است، حتی اگر بصورت شرعی ذبح کرده باشند !.

آیا زن میتواند قربانی کند؟

قربانی بهتر است که مردان انجام دهند ؛ زیرا مردان قوی تر اند نسبت به زنان و همچنان دل نازک ندارند ، و البته زنان هم میتوانند قربانی نمایند هیچ کدام مشکلی نیست (والله اعلم).

قربانی و ذبیحه های حرام و غیر شرعی

بطور خلاصه، اگر حیوانی که ذبح میشود برای خداوند و لله ذبح شود، در اینصورت اشکالی ندارد که بعنوان شکر به ازای اتمام کاری مانند حج، بناء ساختمان، قبولی، و غیره این ذبح را انجام دهد، و گوشت آنرا بعنوان شکر خداوند از اتمام نعمت صدقه داد، زیرا صدقه دادن سبب دفع بلا از انسان میشود، چه صدقه پول باشد و چه اشیاء مانند ذبیحه و غیره، ولی اگر لله نباشد ملعون میشود، پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: "لعن الله من ذبح لغیر الله" (روایت مسلم)، یعنی: "کسی که برای غیر از خداوند ذبح کند ملعون است."

و در مورد ذبیحه برای عروس و یا کسی که از سفر حج برگشته و یا غیره، اگر در پیش قدم این اشخاص گوسفندی را ذبح میکنند و یا در عروسی گاهی کله گوسفند را از بدن آن فاصله قرار میدهند و داماد از بین سر و بدن رد میشود، و از این قبیل عادات و تقالید، این مسائل پایه و اساسی در دین ندارد، و اگر این ذبیحه بخاطر عروس و داماد و یا حاجی باشد و لله نباشد شرک بشمار میرود، و شخص ملعون میشود، پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: "لعن الله من ذبح لغیر الله" (روایت مسلم)، یعنی: "کسی که برای غیر از خداوند ذبح کند ملعون است."

فقط هنگام عروسی سنت است که حیوانی مانند گوسفند را در جایی دیگر (نه در پیش قدم عروس) ذبح کنند و از آن غذا بسازند و مردم را دعوت کنند و آنرا بعنوان دعوتی

عروسی (که به آن ولیمه میگویند) به آنها تقدیم کنند، و پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: "أولم و لو بشاة" (متفق علیه) «ولیمه بده اگرچه گوسفندی باشد» .

و باید افراد صالح اعم از فقیر و ثروتمند را به ولیمه دعوت کند، به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه و سلم که فرمودند: "لا تصاحب إلا مؤمنا، ولا يأكل طعامك إلا تقي" (صحیح - ابن ماجه ۷۳۴۱)، یعنی: "تنها با مؤمن دوستی کن و کسی بجز انسان متقی از غذای شما نخورد"، و فرمودند: "شر الطعام طعام الوليمة، يمنعها من يأتيها، و يدعى إليها من يأبأها، و من لم يجب الدعوة فقد عصى الله و رسوله" (متفق علیه)، یعنی: "بدترین غذا، غذای ولیمه‌های است که فقرای نیازمند از آن منع و ثروتمندان بیناز به آن دعوت شوند، و کسی که دعوت ولیمه را اجابت نکند به راستی نافرمانی خدا و رسول او را کرده است".

مناسبات دیگر مانند عقیقه است، که پس از تولد نوزاد حیوان ذبح میشود و برای پسر دو گوسفند و برای دختر یک گوسفند ذبح میشود. و یا میتوان بدون هیچ مناسبتی حیوانی مانند گوسفند را لله ذبح کرد و گوشت آنرا صدقه داد .

و بطور خلاصه ذبیحه‌ها به چهار دسته تقسیم میشوند: فرض، سنة، ناقلة، معصیت

- ذبیحه فرض: ذبیحه فرض ۶ نوع هستند :

۱- جزاء یا کیفر صید و شکار، و آنست که اگر کسی در وقت احرام شکار کند بر او واجب است که از شتر، یا گاو، یا گوسفند بعنوان کیفر آن کشتار ذبح کند، خداوند متعال در قرآن میفرماید :

"يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ هَدِيًّا بَالِغِ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا ... " ﴿المائدة: ۹۵﴾

«ای مؤمنان! درحالی که محرمید» (یعنی: درحالی که جهت انجام حج یا عمره یا هر دو، احرام بستهایید) «شکار را نکشید و هر کس از شما عمداً آن را بکشد» (یعنی: درحالی آن را بکشد که بیهیادآورنده احرام خویش است، یا از حرمت کشتن آن آگاه است) «باید نظیر آنچه کشته است کفاره‌های بدهد» (یعنی: بر وی تحمل کیفر و پرداخت کفاره‌های همانند با آنچه کشته؛ واجب است) «از چهارپایان» (یعنی: از شتر، یا گاو، یا گوسفند) «که حکم کند به آن» (یعنی: به آن جزا و کیفر، یا به همانند بودن آنچه که کشته است) «دو تن عادل از میان شما» (یعنی: دو مرد معروف به عدالت از میان مسلمانان به آن حکم کنند پس چون آن دو به آن حکم کردند، آن کفاره بر وی لازم میشود) «و به صورت هدی به کعبه برسد» (یعنی: اگر دو تن حکم عادل به کفاره حکم کردند، با آن حیوان کفاره، همان کاری انجام میشود که با ذبح انجام میشود؛ از فرستادن آن بهسوی مکه و ذبح نمودن آن در آنجا. البته مراد آیه عین کعبه نیست زیرا

ذبیحه در خود کعبه ذبح نمیشود بلکه مراد سرزمین حرم است و هیچ خلافتی در این نیست) «با باید کفارهای بدهد که عبارت است از: طعام دادن مساکین، یا برابر آن روزه بگیرد» (اما بر کسی که بدون عمد شکار را میکشد، کفارهای نیست. برخی گفته اند: بر وی نیز کفاره است).

۲- جزاء نذر واجب: اگر کسی بر خودش نذر کرد که مثلاً اگر در انجام کاری موفقیت حاصل کند به ازای آن موفقیت چارپایانی را ذبح کند، بر او واجب میشود که به نذرش وفا کند و ذبح را لله انجام دهد. پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند:

"من نذر أن یطیع الله فلیطعه، و من نذر أن یعصیه فلا یعصه" (صحیح بخاری - ۱۱/۵۸۱/۶۶۹۶) یعنی: «هر کس نذر کرد که خدا را اطاعت کند، پس باید از او اطاعت کند، و هر کس نذر کرد که نافرمانی خدا کند، نافرمانی او را نکند» .

۳- ذبیحه کفاره: مانند کفاره کسی که مرتکب محظورات احرام شود مانند گرفتن ناخن، کندن یا تراشیدن یا کوتاه کردن مو، خداوند میفرماید: " فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ " (بقره: ۱۹۶)، یعنی: «و اگر کسی از شما بیمار شد یا ناراحتی در سر داشت (به سبب زخم یا سردرد و بیماریهای دیگر و ناچار شد موی سرش را بتراشد باید که) فدیة بدهد از قبیل (سه روز) روزه یا صدقه و یا حیوان (که باید ذبح شود و در میان فقراء تقسیم شود)»

۴ - ذبیحه حج تمتع: اگر کسی حج تمتع بجای آورد، بر او واجب است که ذبیحه بدهد زیرا ابتدا عمره کرده، و سپس از زیر احرام بیرون آمده و سپس شروع به حج کرده است.

خداوند در قرآن میفرماید: " فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ " ﴿البقرة: ۱۹۶﴾، یعنی: «پس هر کس با عمره به سوی حج بهره بگیرد» (یعنی: هر کس به سبب فراغت از عمره، از محظورات احرام بهره بگیرد، سپس مجدداً در ماههای حج برای حج احرامی دوباره ببندد - که این را اصطلاحاً حج تمتع مینامند) «بر اوست» (یعنی: برحاجی متمتع است) «که هرآنچه میسر باشد، ذبح کند» (در مکه بعد از احرام بستن برای حج تا نقصی که به سبب بهره‌گیری و تمتع وی از محظورات احرام به وجود آمده، جبران شود. و بهتر این است که این ذبح را در روز نحر - (عید قربان) ذبح نماید).

۵ - ذبیحه حج قران: اگر کسی حج قران بجای آورد، بر او واجب است که ذبیحه بدهد.

۶ - هدی محاصره: خداوند در قرآن میفرماید: " وَأَتَمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ... " ﴿البقرة: ۱۹۶﴾، یعنی: «و برای خدا حج و عمره را به اتمام رسانید، و اگر محصر شدید (به کسی که بعد از بستن احرام به دلیل بیماری یا وجود دشمن یا غیر آن از علل در مسیر راه از ورود به مکه بازداشته میشود، اصطلاحاً «محصر» میگویند) «آنچه از هدی میسر است، ذبح کنید» (هدی: حیوانی از شتر یا گاو یا گوسفند است که به‌خانه کعبه اهدا میشود تا قربه الی‌الله در مکه ذبح شده و میان فقرا

تقسیم شود. حسن میگوید: برترین هدیه شتر، اوسط آن گاو و کمترین آن گوسفندی است)

ذبیحه سنت: ذبیحه فرض ۲ نوع هستند :

۱- ذبیحه روز عید و ایام تشریق: قربانی برای کسی که استطاعت مالی داشته باشد، در نظر برخی علماء واجب و برخی دیگر میگویند سنت مؤکده است، ولی قول راجح علماء آنست که برای شخص مستطیع واجب است، و اگر کسی پول آنرا ندارد لازم نیست که تکلف کند و آنرا با قرض کردن تهیه کند زیرا فقط برای آنهایی که میتوانند تاکید شده، پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: "من كان له سعة و لم يضح فلا يقربن مصلانا" (صحیح - ابن ماجه ۲۵۳۲)، یعنی: "هر کس توانایی (مال) دارد و قربانی نکند به مصلائی ما نزدیک نشود."

و در مذهب حنبلی و شافعی سنت است، در حالیکه در مذهب حنفی واجب است .

۲- عقیقه: یعنی قربانی گوسفند پس از تولد نوزاد، سنت مؤکده میباشد، و از عائشه صدیقه رضی الله عنها روایت شده است که "أن رسول الله صلی الله علیه وسلم أمرهم عن الغلام شاتان مکافتان وعن الجارية شاة." (روایت ترمذی (۱۵۱۳) وگفت: حسن صحیح، و ابن ماجه (۳۱۶۳) صحیح الترمذی (۱۲۲۱)).

یعنی: "پیامبر صلی الله علیه و سلم به آنها (مسلمانان) امر فرموده که برای نوزاد پسر دو گوسفند مساوی (در سن، گوشت، بزرگی، ...) و برای نوزاد دختر یک گوسفند ذبح کنند."

و گوشت عقیقه را میتواند خودش بخورد و یا آنرا صدقه دهد، و عقیقه در مذهب شافعی واجب و در مذهب حنفی و حنبلی سنت است .

۳: ذبیحه ناقلة: هر ذبیحه ای که بدون مناسبت، ولی لله و فقط برای خداوند انجام شود را ناقله گویند .

۴: ذبیحه معصیت: ذبیحه ای که بخاطر رضای خدا نباشد، و یا لله ذبح نشود، و یا برای قبر و بت و غیره ذبح شود، و یا هنگام ذبح کردن اسم خداوند را عمدا ذکر نکنند، و یا اسم غیر خدا ذکر کنند، که همه آنها حرام است .

منابع:

- فتاوی اهل حدیث.
- فتاوی علامه عبدالعزیز بن باز به زبان فارسی.
- فتاوی شیخ محمد صالح العثیمین به زبان فارسی.
- شرح فارسی عمدة الاحکام.

- فتاوی اهل حدیث «مکمل»
- رد برصدیدعت در جامعه.
- فتاوی علامه ابن عثیمین [به زبان فارسی]
- زندگی نامه امام ابن تیمیه و خدمات او به اسلام.
- (۵۰) احادیث باطل.
- احادیث باطل مشکوٰۃ المصابیح.
- ابوحنیفه رح و احناف.
- (۸) رکعت تراویح.
- حقیقت مولانای روم (مثنوی معنوی).
- احکام و مسائل اعتکاف.
- احکام و مسائل عیدین.
- (۱۳) سوال از صوفی ها.
- حکم مسح بر جراب.
- تخریج احادیث ضعیف و موضوعی ریاض الصالحین.
- زندگی نامه امام محمد بن عبدالوهاب
- زندگی نامه و ، واقعات حیرت انگیز امام احمد
- حکم خروج باجماعت تبلیغ.
- تفاوت ما با سلف صالح.
- سنگسار حکمی از احکام الله ﷺ.
- شرح افغانی ، بر اربعین نووی [دوجلد]
- معرفی تفاسیر اسرائیلی و کتب ضعیف.
- حکم تعویذ در اسلام.
- «۵۰۰» اقوال سلف صالح.
- قصه های شیرین محمدی ﷺ و سلف صالح.
- «۲۳» سبب برای خشوع در نماز.
- القول الصحيح فی بیان مالس بصحیح.
- تجلیل از روز نوروز در آئینه قرآن و حدیث.
- جامع الاحادیث الصحيح (درمدرسه ی رسول الله ﷺ).
- احکام و مسائل روزه ماه مبارک رمضان.
- قدس را چگونه از اسارت آزاد نماییم؟.
- حالت سلف صالح در رمضان.
- احکام و مسائل «زکات فطر».
- زندگی نامه زنان رسول الله ﷺ.
- احکام و مسائل عید قربان.
- ۱۰۰ سوال و جواب پیرامون زندگی محمد ﷺ.
- پرسش از شما پاسخ از رسول الله ﷺ.
- زندگی نامه دکتر ذاکر نایک حفظه الله.
- الله ﷻ در کجاست؟.
- احکام و آداب عاشورا.
- اهل الحدیث هم اهل نبی ﷺ.
- امور خلاف شریعت.
- توسل مشروع و نامشروع.
- حقوق زن در اسلام.
- دفاع از شهید «امام سید قطب».
- دفاع از ابوهریره.
- سیره النبی ﷺ برای جوانان.
- حکم مسح برگردن.
- نماز رسول الله ﷺ.
- اجماع علمای محمدی بر کفر ابن عربی.
- داستان فداکاری و شکیبایی «یکی از زنان سلف صالح»
- حکم تجلیل از میلاد نبی ﷺ.
- ۴۰ سوال از برادران غیر متبع نبی ﷺ.
- ترجمه فارسی شروط الصلاة
- زندگی نامه شیخ احمد دیدات.
- شرح فارسی عمدة الاحکام.
- شناخت فرقه های گمراه.
- زندگی نامه ابوذر غفاری رضی الله عنه.
- دفاع از ام المؤمنین عائشة رضی الله عنها.
- امام مهدی حقیقی و خیالی.
- ترجمه فارسی «رسائل فی الطهارة والصلاة النبی ﷺ» «نماز تصویر».
- تخریج احادیث صحیح و ضعیف «ذاد الطالبین»
- اقوال اهل علم در کفر دشنام دهنده صحابه.
- واجب بودن یادگیری «زبان عربی»
- زندگی نامه شیخ عبدالله عزام رحمه الله.
- امریکا قاتل بشریت.
- سیره فارسی یاران رسول الله ﷺ.
- زندگی نامه امام ابن قیم رحمه الله و خدمات او به اسلام.
- دجال کیست و چگونه خارج می گردد؟
- فتاوی علامه ابن باز به زبان فارسی.
- زندگی نامه شیخ ناصر الدین آلبنی رحمه الله